ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

Голас Радзімы

№16 (2522)

17 красавіка 1997 г.

Выдаецца з 1955 г.

Цана 1 000 рублёў.

ПАСЛЯ ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ ПІЯНІСТА МІКАЛАЯ ПЯТРОВА

НАТАЛЕННЕ ЭНЕРГІЯЙ АД КУЛЬТУРЫ

У сакавіку прадзюсерскі цэнтр "Клас-клуб" падарыў мінчанам свята: у Мінску іграў Моцарта Мікалай Пятроў.

Чароўная музыка ў віртуозным выкананні нараджае ў душы адчуванне дасканаласці і прымірае з сабою. З навакольным светам сёння прымірыць не ў сілах нават спалучэнне Моцарт — Пятроў.

Гледзячы на тое, як іграе Пятроў, разумееш, што ў артыста з музыкай існуюць свае, глыбока асабістыя адносіны, між імі гадамі ідзе бясконцы дыялог пра сваё, а мы, простыя людзі, павінны быць шчаслівымі, што нам дазволена прысутнічаць пры гэтым вялікім таінстве.

Прэс-канферэнцыя маэстра, што адбылася пасля канцэрта, аказалася бліскучым працягам гэтага свята, а меркаванні і думкі Мікалая Пятрова могуць зацікавіць нават вельмі далёкіх ад музыкі людзей.

— Па чутках, апошнім часам вы жывяце ў сваім доме за горадам...

— Вы ведаеце, у мяне з жыллём поўны парадак, я купіў кватэру Юрыя Андропава. Думаю, што гэта не самая дрэнная кватэра ў Маскве, але я там ні разу не начаваў і жыву ў сваім доме, які размешчаны за сорак кіламетраў ад цэнтра горада. У які б час я ні вярнуўся ў Маскву, я адразу еду на дачу, а дома, у сваёй кватэры, я толькі некалькі разоў адпачываў перад канцэртам. Я туды прыязджаю нібы ў госці і атрымліваю ад гэтага задавальненне.

— Вы неяк сказалі, што дом выратаваў вас ад эміграцыі. Ці было ў вас жаданне пакінуць Расію?

— У маім жыцці быў перыяд поўнай бязвыхаднасці, калі я не бачыў ніякага прасвету. Пяць гадоў я быў невыязным... Нічога асаблівага ў гэтым не бачу, у мяне той перыяд быў яшчэ не самым доўгім, таму што ў некаторых маіх калег ён працягваўся па восем-дзесяць гадоў. Нехта зламаўся і паехаў, а я проста так палюбіў гэтае месца, мой дом, што мне не захацелася аддаваць яго камунякам. Вось, упасна, і ўсё...

— Дзе вы сёння больш камфортна сябе адчуваеце на гастролях — у СНД ці за мяжой?

— Што тычыцца бытавога камфорту, то ён сёння маецца паўсюль. Калі ж гаварыць пра духоўны камфорт, то поўная зала ў сытай багатай Швейцарыі ці патрыярхальнай Англіі — абсалютна нармальная з'ява. А вось калі гэта адбываецца ў краіне, дзе зарплаты хапае на два білеты, і калі не гарыць святло, не ходзіць транспарт і не выплачваюць зарплату, а людзі ўсё роўна прыходзяць слухаць Моцарта, то для мяне гэта асабліва дорага. Я лічу сябе проста абавязаным хоць неяк дапамагаць маім суайчыннікам, таму што думаю: сёння людзі ходзяць на канцэрты не толькі, каб слухаць Моцарта, але каб набрацца энергіі ад культуры, мастацтва, якая дапамагае пераадольваць няшчасці, што зваліліся на ўсіх нас.

— Хто ваш любімы кампазітар, які ваш любімы твор?

(Заканчэнне на 7-й стар.).

МАЙСТАР

Уладзімір Гапеенка — майстар, прызнаны па ўсёй нашай краіне. Са сваіх 59 гадоў жыцця пляценнем з лазы займаецца больш за 50. Родам ён з Дубровеншчыны, з невялікай вёскі Германы. Пасля вайны ў ёй, як і паўсюль, галадалі, і таму ледзь не ў кожнай хаце плялі бабы кашы, кашолкі, карзіны на любы фасон і памер і збывалі ў Дуброўне. Валодзя Гапеенка хутка прыахвоціўся да справы і многім заступіў дарогу.

Сёння яго вырабы, па-мастацку прывабныя і па-гаспадарску карысныя, распрадаюцца на выставах і кірмашах, на якія У. ГАПЕЕНКА (на здымку) атрымлівае запрашэнні з розных гарадоў.

Фота Віктара СТАВЕРА.

БЕЛАРУСЫ ЗАМЕЖЖА

СУСТРЭЧА Ў «СЬВІТАНКУ»

Доктар медыцынскіх навук Сяргей КУЗНЯЦОЎ і народная лекарка Любоў МІРОНАВА ў "Сьвітанку".

Сёлета ў першы сакавіцкі дзень у канферэнц-зале Дома АНКТЛ, дзе размяшчаецца Латвійскае таварыства беларускай культуры "Сьвітанак", адбылася цікавая сустрэча беларусаў Рыгі з сваімі знакамітымі суродзічамі — народнай лекаркай Любоўю Міронавай і вучоным медыкам Сяргеем Кузняцовым.

Яшчэ не так даўно знахараў, ці, як іх цяпер называюць, народных лекараў, не прызнавала не толькі афіцыйная медыцына, але і ўлада. Гэтыя таленавітыя самародкі ў савецкі час моцна праследаваліся. Лячыць людзей сваімі зёлкамі, біяэнергетыкай, словам Божым прыходзілася ім падпольна, тайна ад уладаў.

(Заканчэнне на 5-й стар.).

АСАЦЫЯЦЫЯ AIESEC У БЕЛАРУСІ

ПРАЦУЕМ І ВУЧЫМСЯ Ў ІМЯ АГУЛЬНАЙ БУДУЧЫНІ

Прадстаўніцтва асацыяцыі AIESEC у канцы красавіка святкуе свой юбілей — 5 гадоў працы на Беларусі.

AIESEC — не біржа працы, не камерцыйная і не палітычная арганізацыя. Гэта міжнародная асацыяцыя студэнтаў і маладых спецыялістаў у галіне эканомікі і кіравання. Заснаваная ў 1948 годзе ў Стакгольме, сёння яна аб'ядноўвае каля 87 тысяч чалавек з 89 краін. Па ўсім свеце актыўна працуюць больш як 850 яе прадстаўніцтваў. Дарэчы, 53 працэнты вышэйшага кіруючага складу буйнейшых сусветных кампаній у свой час прайшлі падрыхтоўку і навучанне ў AIESEC. "Адтуль" выйшлі такія вядомыя асобы, як адзін з прэзідэнтаў Злучаных Штатаў Амерыкі Джон Кенэдзі, Чарльз — прынц Уэльскі Каралеўства Вялікабрытаніі, сённяшні прэзідэнт Рэспублікі Польшча Аляксандр Квасьнеўскі...

На міжнародным узроўні з асацыяцыяй супрацоўнічаюць многія буйныя шырока вядомыя кампаніі. Асноўная мэта існавання гэтай арганізацыі сфармулявана ў яе канстытуцыі наступным чынам: "...садзейнічаць развіццю нацыянальных эканомік краін-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

Я. ПРЫМАКОЎ У МІНСКУ

7 красавіка ў Мінск прыбыў міністр замежных спраў Расійскай Федэрацыі Я. Прымакоў. З ім сустрэўся Прэзідэнт Беларусі А. Лукашэнка. Каля дзвюх гадзін працягваліся іх перагаворы сам-насам. Як заявіў Прэзідэнт, за гэты час была праведзена вялікая работа, адбыліся кансультацыі з Масквой, узгоднены падыходы да многіх праблем. Паводле яго слоў, перагаворы яшчэ раз пацвердзілі, што невырашальных пытанняў паміж Беларуссю і Расіяй няма.

Але самым вялікім дасягненнем гэтых перагавораў, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка, стала ўзгадненне Статута Саюза Беларусі і Расіі, у якім улічаны на сто працэнтаў пазіцыі дзвюх дзяржаў.

"Візіт Яўгена Прымакова ў гэты крытычны для народа Беларусі момант вельмі важны", — сказаў Аляксандр Лукашэнка. — Калі 90 з лішнім працэнтаў беларускага грамадства заўсёды ставіліся да расіян як да братоў, то апошнім часам у выніку масіраванай ідэалагічнай барацьбы такая думка крыху падарвана. Я вельмі баюся страціць адноўленыя за апошнія тры гады добрыя адносіны паміж нашымі народамі".

Кіраўнік расійскага Міністэрства замежных спраў таксама ацаніў перагаворы з Прэзідэнтам Беларусі як вельмі плённыя. Пазіцыя Масквы, ды і Мінска, паводле яго слоў, заключаецца ў тым, каб максімальна зблізіць два народы з улікам іх інтарэсаў.

"Мы ўтвараем Саюз, які з'яўляецца цяпер інтэграцыйным аб'яднаннем дзвюх суверэнных дзяржаў. Але інтэграцыйным аб'яднаннем глыбокім. І гэта аб'яднанне будзе самым сур'ёзным чынам уздзейнічаць на сітуацыю, у тым ліку эканамічную", — сказаў Яўген Прымакоў.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы.

ГРАМАДСКІЯ АПЫТАННІ

АГУЛЬНАЯ БУДУЧЫНЯ

Больш чым палова апытаных жыхароў Беларуска-польскага пагранічча лічаць, што аб'яднаць людзей розных нацыянальнасцей, якія жывуць у адной дзяржаве, можа агульная будучыня.

У лютым-сакавіку гэтага года вучонымі аддзела сацыялогіі культуры Інстытута сацыялогіі Акадэміі навук Беларусі ў Брэсцкай і Гродзенскай абласцях рэспублікі (беларуска-польскае пагранічча) было праведзена сацыялагічнае даследаванне, нацэленае на вывучэнне, аналіз нацыянальных працэсаў у Беларусі. Тысячы рэспандэнтаў было прапанавана адказаць на пытанне: "Існуе меркаванне, што ў вашай вобласці маюць месца адносіны непрыязнасці да нацыянальных меншасцей. Калі гэта так, то адкуль яны ўзнікаюць!" Адна трэць прадстаўнікоў (34 працэнты) абедзвюх абласцей Беларусі адказалі, што "з цяжкасцей штодзённага жыцця"; кожны пяты (21 працэнт) — з "пачуцця крыўды, якую перажылі беларусы з боку іншых нацый". 14 працэнтаў апытаных звяртаюць увагу на адрозненні ў рэлігіі і звычаях. Адзін з дзесяці рэспандэнтаў папракнуў прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей у самаізаляцыі.

Як паведаміла БелаПАН кіраўнік сацыялагічнага даследавання, доктар сацыялагічных навук Ванда Русецкая, апрача фактараў, што раз'ядноўваюць нацыі, падчас апытання была зроблена спроба высветліць і кансалідуючыя элементы. На пытанне: "Што, па-вашаму, можа трывала аб'яднаць людзей розных нацыянальнасцей, якія жывуць у адной дзяржаве!" больш чым палова (53 працэнты) рэспандэнтаў адказалі: "Агульная будучыня". 39 працэнтаў апытаных указалі на эканамічныя інтарэсы; кожны чацвёрты (24 працэнты) — на агульнае гістарычнае мінулае.

СЭРВІС ДЛЯ ДЫПЛАМАТАЎ

Магазін бяспошліннага гандлю для замежных дыпламатычных прадстаўніцтваў, акрэдытаваных у Беларусі, пачаў функцыяніраваць у Мінску. На цырымоніі яго адкрыцця, якая адбылася ў комплексе "Дразды", прынялі ўдзел кіраўнікі шэрагу замежных дыпламатычных прадстаўніцтваў.

У магазіне "Дзьюці фры" (а менавіта пад гэтай назвай яны шырока вядомыя ва ўсім свеце) прадстаўлена высакаякасная прадукцыя вядомых фірм і кампаній, якая прапануецца дыпламатычным агентам і консульскім службовым асобам, акрэдытаваным у Беларусі, для асабістага карыстання або спажывання. Продаж тавараў у магазіне ажыццяўляецца пры прад'яўленні дыпламатычнай, консульскай або акрэдытацыйнай карткі Міністэрства замежных спраў Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: магазін для дыпламатаў у "Драздах".

МЕРКАВАННІ ПЕРШЫХ АСОБ

САЮЗ БЕЛАРУСЬ — РАСІЯ

Рэакцыя краін СНД на расійска-беларускі дагавор неадназначная. Дыяпазон меркаванняў шырокі: ад поўнага непрыняцця да маўклівай абыякавасці.

Так, калі Леанід Кучма выказаў неўразуменне, назваўшы Саюз "нонсенсам", які вядзе да развалу СНД, то на другі дзень МЗС Украіны заявіла, што разглядае гэтую справу як "рэалізацыю суверэннага права кожнай краіны" на падпісанне падобных дагавораў.

Прэзідэнт Малдавіі Пётр Лучынскі лічыць, што дагавор умацуе інтэграцыйныя працэсы ў СНД, выведзе Расію і Беларусь на "больш цесны ўзровень" і што "гэта добра, калі Садружнасць будуецца на двухбаковай аснове".

Лявон Тэр-Петрасян, прэзідэнт Арменіі, абмежаваўся стандартнай фармулёўкай. У інтэрв'ю "Известиям" ён сказаў, што гэта "справа дзвюх суверэнных дзяржаў — ісці ці не ісці на аб'яднанне". У даным выпадку, калі такі Саюз адбудзецца, "Арменія будзе яго толькі вітаць".

Эдуард Шэварднадзе (Грузія), як і ў выпадках з юбілеем СНД, даволі абыякава паставіўся да дагавора. На яго думку, тут можна знайсці і станоўчыя, і адмоўныя моманты ў залежнасці ад таго, як гэта адаб'ецца на дабрабыце Грузіі. Пакуль ніяк.

Гейдар Аліеў (Азербайджан) таксама не абазначыў з усёй яснасцю сваіх адносін да зліцця дзвюх славянскіх дзяржаў. Але па яго ранейшых выказваннях можна зразумець, што ён ставіцца да гэтага насцярожана, лічачы дагавор "заўчасным".

Сапармурат Ніязаў, падкрэсліваючы нейтралітэт Туркменіі, заняў чакальную пазіцыю і вырашыў паглядзець, што атрымаецца з "Саюза дзвюх". Туркменбашы толькі сказаў, што падтрымае ўсе намаганні, калі яны "ідуць на карысць народаў Садружнасці".

Нурсултан Назарбаеў, прэзідэнт Казахстана, лічыць, што двухбаковыя кантакты — гэта добра, але для "дзяржавы вышэй за ўсё нацыянальныя інтарэсы".

Іслам Карымаў (Узбекістан) яшчэ ў Маскве выказаў свае адносіны да падзеі фразай: "Не трэба нас цягнуць назад у Саюз". На яго думку, у Садружнасці няма месца ні федэрацыям, ні канфедэрацыям.

Эмамалі Рахмонаў (Таджыкістан) адназначна падтрымаў дагавор, выказаўшы надзею, што калі-небудзь да яго далучацца і іншыя краіны СНД.

Аскар Акаеў (Кіргізія), відаць, яшчэ не вызначыўся. Ні ў Маскве, ні ў Бішкеку не ўдалося даведацца пра яго пазіцыю, хаця дыпламаты там і тут мяркуюць, што кіргізскі прэзідэнт будзе хутчэй "за", чым "супраць".

ШЧАСЛІВЫ ВЫПАДАК

АБЯСШКОДЖАНЫ БОЕПРЫПАС

У ноч на 9 красавіка падраздзяленне сапёраў абясшкодзіла авіяцыйную бомбу часоў Вялікай Айчыннай вайны ў Кобрынскім раёне на Брэстчыне. Бомба ляжала непадалёку ад верталётнай пляцоўкі, куды павінен быў прыляцець Прэзідэнт Лукашэнка.

Боепрыпас быў выяўлены вечарам 8 красавіка экскаватаршчыкам.

Як паведамілі Інтэрфаксу ў праваахоўных органах Беларусі 100-кілаграмовая бомба, што праляжала ў зямлі больш як 50 гадоў, была аснашчана двума ўзрывальнікамі, якія не спрацавалі ў момант падзення на зямлю, аднак маглі здэтаніраваць у любы момант. Калі б бомба ўзарвалася на месцы, дзе была выяўлена, то, на думку спецыялістаў, маглі быць разбураны размешчаныя паблізу два жылыя дамы і прамысловае прадпрыемства, на якім захоўвалася 16 тон аміяку. Разбурэнне цыстэрны і выкід газу ў атмасферу паставілі б пад пагрозу жыцці жыхароў раённага цэнтра.

Сапёрам, якія прыбылі з Мінска, удалося вывезці бомбу ў закінуты кар'ер, размешчаны за 10 кіламетраў ад Кобрына, і там узарваць. Паводле слоў відавочцаў, варонка, якая ўтварылася ў выніку выбуху, мела 4 метры ў даўжыню і 8 у глыбіню.

АДУСЮЛЬ ПАКРЫСЕ

ПАДПІСАНЫ ў Міністэрстве знешніх эканамічных сувязей Беларусі пратакол рабочай сустрэчы з дэлегацыяй Калінінградскай вобласці Расіі галоўнай мэтай мае стварэнне беларускага нацыянальнага марскога флоту. Прадугледжваецца таксама стварэнне сумеснай рыбалоўнай кампаніі.

БЫЛЫ міністр абароны Беларусі генерал Леанід Мальцаў прызначаны першым намеснікам начальніка штаба па каардынацыі ваеннага супрацоўніцтва дзяржаў Садружнасці. Як вядома, некалькі месяцаў назад Мальцаў быў звольнены Прэзідэнтам Беларусі з пасады міністра нечакана — на юбілейным вечары Мінскага медыцынскага інстытута нібыта на "злоўжыванне" спіртным.

ТОЛЬКІ за мінулы год у Ляхавіцкім раёне на Брэстчыне прыцягнуты да адказнасці за ўжыванне спіртных напояў і з'яўленне ў п'яным выглядзе ў грамадскіх месцах 103 падлеткі. 32 пастаўлены на прафілактычны ўлік у інспекцыі, 6 — у наркалагічным кабінеце раённай паліклінікі.

ЧАЦВЁРА дзяцей набылі сёлета бацькоў у Барысаве. Летась тут было ўсыноўлена 32 хлопчыкі і дзяўчынкі. Сіроты трапляюць у асноўным у бяздзетныя сем'і. Толькі ў барысаўскім Доме немаўляці чакаюць сваіх татаў і мамаў больш за 100 малых да трох гадоў. А колькі сірот яшчэ ў дамах дзіцяці, школах-інтэрнатах...

ЛАЎРЭАТАМ прэміі Усеагульнай Канфедэрацыі прафсаюзаў 1996 года за дасягненні ў мастацкай творчасці, захаванне традыцый народнага мастацтва стаў заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь, мастацкі кіраўнік узорнага вакальна-харэаграфічнага ансамбля "Камарыкі" Палаца культуры Наваполацкага аб'яднання "Нафтан" Чэслаў Клячко. "Камарыкі" паспяхова выступілі на Першым міжнародным фестывалі мастацкай творчасці народаў СНД у чэрвені мінулага года ў Санкт-Пецярбургу.

2 КРАСАВІКА 1997 года Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь увёў у абарачэнне памятную сярэбраную манету вартасцю 20 рублёў. Выпуск манеты прымеркаваны да гадавіны ўтварэння супольнасці Расіі і Беларусі.

БЕЛАРУСКАЯ асацыяцыя журналістаў накіравана на імя Генеральнага пракурора Беларусі Алега Бажэлкі ліст, у якім выкладзены факты шматлікіх затрыманняў і збіванняў журналістаў работнікамі міліцыі ў час правядзення ў Мінску масавых акцый пратэсту, якія праводзіліся апазіцыяй.

ГАСЦІНІЦУ міжнароднага класа хутка пачне будаваць у Мінску амерыканская фірма "Білдзінг дызайн асошыэтс архітэкціз". 26-павярховы будынак вырасце на вуліцы Старавіленскай. Агульны кошт будаўніцтва складзе каля 30 мільёнаў долараў.

З УЛАСНЫХ радовішчаў Беларусь забяспечвае гадавую вытворчасць каля 2 мільёнаў тон нафты, 2,7 мільёна тон калійных угнаенняў, 4 мільёны кубаметраў будаўнічага каменю.

ЛІНІІ па вытворчасці натуральных і папярэдне тэрмічна апрацаваных кансерваў будуць устаноўлены на Браслаўскім кансервава-гароднінасушыльным заводзе. Рашэнне аб перапрацоўцы ў Браславе да 10-тысяч тон марской рыбы ў год прынята па прапанове незалежных экспертаў з Латвіі, адкуль будзе "прыплываць" сыравіна.

Пераарыентацыя прадпрыемства дазволіць стварыць у Браславе 200 новых рабочых месцаў, а да стала беларусаў кожныя суткі пастаўляць 125 тысяч бляшанак прадукцыі з марской рыбы.

ВЯСНА СЯЛЯНСКАЯ

Хаця красавік сёлета выдаўся халодны, але вясну нішто не стрымае. Як ніхто не спыніць кругаварот вечных сялянскіх клопатаў. Найпершы з іх у гэтую пару — сяўба. Як заўсёды, яна пачынаецца з Брэстчыны.

На сяўбе яравых у калгасе "Кастрычнік" Іванаўскага раёна з поспехам прымяняюцца эканамічныя сеялкі СПУ-6 вытворчасці лідскіх машынабудаўнікоў. Іх выкарыстанне дазваляе скараціць тэрміны работ і абысціся аптымальнай колькасцю насення.

НА ЗДЫМКУ: у рабоце — шыроказахватная сеялка дакладнага высеву СПУ-6 вытворчасці "Лідсельмаша".

ПРАЦУЕМ І ВУЧЫМСЯ Ў ІМЯ АГУЛЬНАЙ БУДУЧЫНІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

членаў, дапамагаць развіццю і ўмацаванню партнёрскіх узаемаадносін паміж імі; забяспечваць пастаянны рост прафесіяналізму кіруючага звяна праз свабодны абмен інфармацыяй і вопытам між краінамі".

Адным з асноўных накірункаў дзейнасці асацыяцыі з'яўляецца міжнародная праграма стажыровак. У мінулым годзе ўдзельнікамі праграмы сталі больш 8 тысяч чалавек з 89 краін. Любая фірма з краіны-члена з яе дапамогай можа заказаць сабе на працу кваліфікаванага замежнага спецыяліста.

Тэматычныя праграмы AIESEC умоўна можна падраздзяліць на глабальныя і неглабальныя. Што да глабальнай праблемы, то на пэўны перыяд часу выбіраецца асноўная тэма, на якой і канцэнтруецца дзейнасць арганізацыі па ўсім свеце. Так, у 1978—1980 гадах распрацоўвалася тэма "Міжнародны гандаль", у 1980—1982 — "Энергія — элемент сусветнай эканомікі", 1987—1989 — "Да глабальнай эканомікі: час кааперацыі". А глабальная тэма на 1996—2000 гады гучыць так: "Узаемазалежнасць — працуем і вучымся ў імя агульнай будучыні" і ўключае ў сябе такія падтэмы, як сацыяльная адказнасць карпарацый, прадпрымальніцтва, праблемы развіцця інфармацыйнага грамадства, вышэйшая адукацыя і навучанне і міжкультурнае ўзаемаразуменне. Акрамя гэтага, ёсць неглабальная праграма і шматлікія камерцыйныя праекты.

Прадстаўніцтва AIESEC у Беларусі існуе на базе Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта з 1992 года. За пяць гадоў нашым лакальным камітэтам была праведзена значная колькасць праектаў самага рознага профілю, а сярод партнёраў — Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь, Аўдытарская палата, кампаніі Fico, PUSHE-інвест, Bel Com Datol і іншыя.

Так, у сакавіку 1993 года быў праведзены міжнародны семінар "7+1", які тычыўся стану валютна-фінансавай сістэмы Беларусі і краін СНД. У семінары ўдзельнічалі прадстаўнікі нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь, Міжнароднага валютнага фонду, Акадэміі навук Беларусі і іншых арганізацый. У маі 1993-га мінскі лакальны камітэт сумесна з лакальным камітэтам г. Манрэаля (Канада) ажыццявілі праект "Даследаванне магчымасцей інвестыцый у эканоміку Беларусі". У лістападзе таго ж года прайшоў міжнародны семінар "Аўдыт-93", прысвечаны развіццю аўдытарскіх службаў у рэспубліцы. На семінары выступалі прадстаўнікі Міністэрства фінансаў, Аўдытарскай палаты і шматлікіх аўдытарскіх кампаній. У красавіку 1994-га — канферэнцыя "Праблемы прыватызацыі ў Рэспубліцы Беларусь" з удзелам Міндзяржмаёмасці, інвестыцыйнага фонду "Народны капітал" і інш. Цікавы семінар быў праведзены і вясной мінулага года — "Адкрытая сістэма для офісаў, банкаў, прадпрыемстваў". Сярод удзельнікаў былі такія вядомыя ў рэспубліцы фірмы, як BelABM, BelHard, Bel Com Datol. Семінар праводзіўся для патэнцыяльных спажыўцоў навінак камп'ютэрнага рынку: прадстаўнікоў банкаў, фінансавых кампаній, міністэрстваў.

Найбольш цесныя сувязі беларускае прадстаўніцтва AIESEC падтрымлівае з аддзяленнямі асацыяцыі па краінах СНД, а таксама Швейцарыі і Германіі. Што да апошняй, то на стажыроўку ў Германію за 1995—1996 гады выехала 16 беларускіх студэнтаў, а чарговы сумесны беларуска-германскі праект "Bissnes Contact-97" запланаваны на жнівень-верасень гэтага года. А ўсяго на стажыроўкі за гэтыя пяць гадоў было адпраўлена каля 30 студэнтаў і маладых спецыялістаў. Прынята з-за мяжы — 10. Пры гэтым 2/3 з іх за апошні час. Праўда, яшчэ і сёння пэўныя цяжкасці пры рэалізацыі міжнародных праграм стварае візавы рэжым нашай краіны.

І яшчэ адзін эфектыўны накірунак дзейнасці мінскага камітэта AIESEC — правядзенне комплекснай праграмы "Дзень кар'еры", накіраванай на прадастаўленне маладым людзям магчымасці вызначыцца на рынку працы рэспублікі, пазнаёміцца з патрабаваннямі, што прад'яўляюць кампаніі-наймальніцы. Акрамя таго, моладзь можа непасрэдна кантактаваць са спецыялістамі кампаній, дамовіцца аб працы ці праходжанні практыкі. Вынікі анкетавання студэнтаў заносяцца ў банк даных, так што фірмы маюць магчымасць карыстацца гэтай інфармацыяй пры адборы патрэбных ім спецыялістаў. Так, пасля чарговага Дня кар'еры, што праходзіў у чэрвені мінулага года, працоўныя месцы для маладых спецыялістаў прадаставілі фірмы "Дыфор", "Лагамарк", Мінскі транзітны банк і кампанія "МакДональдс". Дарэчы, колькасць беспрацоўнай моладзі на той час складала 46 працэнтаў ад агульнага ліку зарэгістраваных беспрацоўных. І наўрад ці ўсе гэтыя людзі не змаглі знайсці працу таму, што былі зусім нікому не патрэбнымі. Хутчэй за ўсё, лічаць у AIESEC, праблема ў тым, што мы проста не ўмеем шукаць працу. Таму AIESEC і стараецца дапамагчы кожнаму ўсвядоміць, чаго ён дакладна хоча і што можа рабіць, знайсці сваё месца на рынку працы. Бо кожны чалавек сам па сабе унікальны, і галоўная яго задача — здолець увязаць гэтую унікальнасць з патрэбамі грамадства. І яшчэ, як кажуць у AIESEC, "калі мы не знойдзем шляху да мэты, мы яго пракладзем".

Святлана ШАБЛІНСКАЯ.

ІВАНАЎСКІЯ ХУТАРАНЕ

Каля паўтары сотні хутароў раскінулася ў паўднёвай частцы Іванаўскага раёна на Брэстчыне: не ўсе перасяліліся некалі ў больш буйныя вёскі. Ёсць такія, дзе жывуць 3—5 сямей, а ёсць і іншыя, дзе ў старым дамку дажывае свой век пажылы чалавек за два-тры кіламетры ад не менш "маладога" суседа. Вось і даводзіцца мясцоваму калгасу "Кастрычнік", на чыіх землях ёсць хутары, чым можа дапамагаць гэтым людзям. Напрыклад, вясной ім прадаюць па льготных цэнах насенны матэрыял, выдзяляюць калгасных коней узараць агароды.

НА ЗДЫМКАХ: на адным з хутароў жывуць калгасны механізатар Андрэй КАЗЛАВЕЦ і яго жонка — калгасніца Таццяна Андрэеўна, у якіх восем дзяцей. Сёння з імі сыны-трактарысты Андрэй і Валерый, унукі Дзіма і Наташа; сямідзесяцігадовы Іван ДРАЦЭВІЧ жыве на хутары Стромец. Трымае ўсялякую жыўнасць, пчол, а нядаўна нават каня набыў, каб араць агарод і нікому не кланяцца.

Фота Рамана КАБЯКА.

НАВІНЫ ГРОДЗЕНШЧЫНЫ

ІМЕМ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

Пашыраюць свае межы, пераважна за кошт індывідуальнай забудовы, старажытныя Ашмяны. Таму ў горадзе з'яўляюцца новыя вуліцы. Адна з іх нарадзілася ў бягучым годзе і па рашэнню райвыканкома названа імем выдатнага беларускага паэта Максіма Багдановіча. Адметна, што адным з забудоўшчыкаў тут значыцца А. Багдановіч, работнік мясцовых электрасетак.

Застаецца дадаць, што грамадскасць Прынёмання рыхтуецца шырока адзначыць 80-я ўгодкі з дня смерці паэта, якія прыпадаюць на 25 мая 1997 года.

ДАРУНАК БАРЫСА КІТА

Апошнім часам узмацніліся кантакты навагрудчан са сваім знакамітым земляком Барысам Кітам, вучоным у галіне астранаўтыкі, асветнікам і педагогам. У перадваенныя гады Барыс Уладзіміравіч працаваў у Віленскай і Навагрудскай беларускіх гімназіях, арганізаваў у Заходняй Беларусі шэраг беларускіх школ. Пражываючы пасля вайны ў ЗША і Германіі, Б. Кіт нямала зрабіў для беларускай справы. Не так даўно яму прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна горада Навагрудка. А зусім нядаўна акадэмік астранаўтыкі пераслаў з Франкфурта-на-Майне, дзе зараз жыве, асабісты архіў. Ён зойме пачэснае месца ў экспазіцыі гісторыка-краязнаўчага музея.

ДАРОГА ДАЎЖЫНЁЙ У СТАГОДДЗЕ

Пра шматвяковую гісторыю мястэчка Турэц, што ў Карэліцкім раёне, цікава апавядаюць экспазіцыі тутэйшага музея. Тут многа прадметаў і дакументаў сівой даўніны, а таксама нашага стагоддзя. Праўленне мясцовага калгаса прадаставіла для музейнай установы асобны будынак у цэнтры паселішча, побач з прыгожай Пакроўскай царквою.

Музей, які знаходзіцца яшчэ ў стадыі станаўлення, мяркуе сабраць матэрыялы пра жыццё такіх землякоў, як рэпрэсіраваны ў 30-х гадах паэт Анатоль Дзяркач і спявак сусветнай славы Пётра Конюх, які памёр у жніўні 1994 года і пахаваны на беларускіх могілках у Нью-Брансвіку (ЗША). Дарэчы, у Турцы жыве родны брат П. Конюха, а ў Навагрудку — дзве яго сястры.

Алесь ЖАЛКОЎСКІ.

КАНВЕРСІЯ

БЕЛАРУСЬ ЗАСТАЕЦЦА АДЗІН НА АДЗІН З ЭКАЛАГІЧНЫМІ ПРАБЛЕМАМІ

Як стала вядома "Белорусской деловой газете", з 9 па 13 чэрвеня ў Мінску ў рамках рэалізацыі пагаднення паміж абароннымі ведамствамі Беларусі і ЗША адносна аднаўлення экалогіі на былых аб'ектах і пазіцыях ракетных войск стратэгічнага прызначэння пройдзе 4-я міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Эфектыўнае паўторнае выкарыстанне былых ваенных аб'ектаў: экалагічныя і эканамічныя аспекты дэмілітарызацыі". Мерапрыемства будзе арганізавана рэспубліканскім Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, Міністэрствам па надзвычайных становішчах, ваенным ведамствам, Акадэміяй навук Беларусі і Агенцтвам па спецыяльных узбраеннях Мінабароны ЗША.

Сёння, калі ў многіх краінах ідуць працэсы канверсіі і дэмілітарызацыі, актывізавалася міжнароднае супрацоўніцтва ў сферы паўторнага выкарыстання былых армейскіх гарадкоў у мірных мэтах. Беларускі бок, усведамляючы, што вырашыць звязаныя з гэтым экалагічныя і эканамічныя праблемы ўласнымі сіламі будзе цяжка, у 1994 годзе выступіў з ініцыятывай правядзення 1-га міжнароднага семінара "Экалагічныя праблемы дэмілітарызацыі". Пазней Беларуссю і ЗША былі праведзены яшчэ два падобныя сумесныя мерапрыемствы.

Беларусь асабліва мае патрэбу ў заходніх субсідыях для рэалізацыі праектаў па ліквідацыі негатыўных экалагічных вынікаў у месцах былых дыслакацый расійскіх ракетных аб'ектаў. Бо такіх аб'ектаў у нашай краіне каля 20. Яны раскіданы па чатырнаццаці раёнах Беларусі. Найбольш складаная сітуацыя ў Лідскім, Мазырскім, Пастаўскім і Петрыкаўскім раёнах, дзе яшчэ нядаўна размяшчаліся палкі РВСН, што мелі на ўзбраенні мабільныя комплексы. Як вядома, згодна з дагаворам, падпісаным яшчэ ў часы СССР, расійскі бок, выводзячы свае ракеты, не браў на сябе ніякіх абавязацельстваў па рэкультывацыі зямель. Між тым мізэрны дзяржбюджэт Беларусі не дазваляў нават планаваць якія-небудзь аднаўленчыя мерапрыемствы. Таму ўлады вырашылі звярнуцца па дапамогу да ЗША, якія зацікаўлены ў дэмілітарызацыі нашай краіны і вельмі сур'ёзна ставяцца да праблем экалогіі.

Беларусь ужо атрымала ў падарунак унікальную радыяцыйную лабараторыю на базе самалёта "АН-26", якая дазваляе фіксіраваць самыя малыя хістанні ўзроўню радыяцыі ў раёне аб'ектаў РВСН. Акрамя таго, чакалася, што Беларусі будзе выдзелена каля 4 мільёнаў долараў для аднаўлення флоры і фауны ваенных гарадкоў. І гэта далёка не адзіныя амерыканскія грашовыя ін'екцыі ў нашы праграмы раззбраення і канверсіі. У 1986 годзе для знішчэння бронетанкавай тэхнікі ЗША паставілі на танкарамонтны завод у Барысаве тэхналагічнае і дапаможнае абсталяванне на суму 2,5 мільёна долараў. Неўзабаве павінны былі паступіць яшчэ 40 мільёнаў долараў у рамках праграмы ўзаемнага скарачэння пагрозы (закон Нана-Лугара).

Аднак апошнія палітычныя падзеі ў Беларусі, звязаныя са згортваннем дэмакратычных свабод і антыамерыканскай істэрыяй, прымушаюць сумнявацца ў ажыццяўленні гэтых планаў. Выслаўшы першага сакратара пасольства ЗША Сержа Аляксандрава, не дапусціўшы на сваю тэрыторыю выканаўчага дырэктара Фонду Сораса Пітэра Берна, Беларусь пазбавіла сябе магчымасці атрымаць валютныя сродкі. Не выключана, што застанецца нерэалізаваным і праект праграмы па дэмілітарызацыі аб'ектаў РВСН. Па некаторых звестках, пад сумненнем знаходзіцца фінансавая падтрымка праграмы аказання дапамогі ў ліквідацыі вынікаў аварыі на ЧАЭС. Прычына тая ж: імкненне беларускіх уладаў кантраляваць працэс паступлення і размеркавання гуманітарных грузаў.

Так што Беларусі, хутчэй за ўсё, прыйдзецца вырашаць свае праблемы самастойна. Спадзявацца на садзейнічанне Расіі, якая сама мае патрэбу ў сродках, наўрад ці мае сэнс. Хаця яшчэ год назад супрацоўніцтва ў гэтай сферы здавалася вельмі перспектыўным. У красавіку 1996 года на міжнародным семінары "Канверсія абаронных прадпрыемстваў ва ўсходнееўрапейскіх краінах: праблемы і перспектывы" намеснік міністра прамысловасці Уладзімір Бабкоў адзначаў: "Канверсія — вельмі працяглы працэс, разлічаны не на пяць гадоў, і мы будзем імкнуцца максімальна пераняць вопыт усіх дзяржаў у дадзенай галіне".

Сяргей АНІСЬКО.
("Белорусская деловая газета").

ФОТАРЭПАРТАЖ З КАНАДЫ

У КВЕБЕКУ – КАВАЛАЧАК БЕЛАРУСІ

Здымкі, што нядаўна перадаў, вярнуўшыся з Амерыкі, мінчанін, выдавец газеты "Беларускі калекцыянер" Уладзімір Цярохін, усцешваюць, радуюць.

Вось нашы суайчыннікі ў нацыянальных строях. Вось канадскія беларусы ў Квебеку ладзяць калядаванне. А вось беларуская экспазіцыя ў Міжнацыянальным культурным цэнтры ў Квебеку.

— Пабываўшы ў Манрэалі, — расказвае Уладзімір Цярохін, — я па-добраму падзівіўся, як цёпла, паважліва ставяцца да беларускасці нашы суродзічы. Той стэнд, тая экспазіцыя, якую яны наладзілі ў Міжнацыянальным культурным цэнтры правінцыі Квебек, ці не лепшыя сярод усіх. Прыемна, што і ў Канадзе нашы землякі пачуваюць сябе беларусамі.

Ужо даўно ў Квебеку існуе Згуртаванне беларусаў. На чале яго — Анатоль Хрэноўскі. Намеснік старшыні — Уладзімір Бельмач. Беларусы Квебека выдаюць свой часопіс "Прамень", ладзяць нацыянальныя святы. А галоўнае — уважліва сочаць за падзеямі на Беларусі, душой і сэрцам перажываюць за тое, што адбываецца на Бацькаўшчыне. Здараецца, бываюць на Беларусі, падтрымліваюць сувязі з малой і вялікай радзімай.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ: УЗЛЁТ І ПРАВАЛ

Спаслацца тут можна на рашэнні кастрычніцкага (1925) Пленума ЦК КП(б)Б, у якіх запісана: "Пры правядзенні нацпалітыкі ў школьнай справе ў шэрагу таварышаў сустракаюцца памылкі дваякага роду. Адна з іх заключаецца ў імкненні заняць пасіўную пазіцыю ў гэтым пытанні і адмовіцца ад ініцыятывы зверху. Між тым, працяглая прыгнечанасць і ўціск беларускай і яўрэйскай культуры прывялі да ўкаранення нават у масах насельніцтва гэтых нацыянальнасцей погляду на беларускую і яўрэйскую мовы, як на непаўнапраўныя. Пры гэтых варунках адмова ад ініцыятывы зверху (папярэдні накід сеткі, агітацыя за навучанне дзяцей на роднай мове і г. д.) азначала б аб'ектыўна ўступку русіфікатарскім традыцыям, і таму не адпавядае нацыянальнай палітыцы партыі. Другая памылка выяўляецца ў спробе праводзіць нацпалітыку ў школьнай справе голымі метадамі адміністравання і камандавання, што Пленум прызнае зусім недапушчальным".

Карысны ўрок беларусізацыі 20-х гадоў — асабліва пільная ўвага партыі і ўрада да выкладчыцкага корпуса вышэйшых і сярэдніх спецыяльных устаноў. Акурат ён больш за ўсё ўпарціўся беларусізацыі, паколькі яму найцяжэй было перавучыцца з рускай мовы на беларускую. Каб дамагчыся хутчэйшага зруху, давялося свядома пайсці нават на ўвядзенне рознага характару захвочвальных мер.

Засяроджванне ўвагі дзяржаўных і партыйных органаў на праблеме беларусізацыі ўсіх звенняў сістэмы народнай асветы, плённая работа ў гэтым напрамку яе кіруючых кадраў, педагагічнай інтэлігенцыі давалі станоўчыя вынікі. У 1926/27 навучальным годзе з агульнага ліку працоўных школ чатырох- і сямігодак на беларускія прыпадала 85 і 67 працэнтаў школ. Праз два гады з агульнай колькасці школ чатырохгодак 5 818 беларускіх было 5 456, адпаведна сямігодак — 372 і 279. Беларуская мова стала абавязковым прадметам выкладання ў рускіх, яўрэйскіх, польскіх і іншых нацыянальных школах рэспублікі.

Вызначаныя ўрадам тэрміны беларусізацыі ў асноўным захоўваліся ў вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай школе, асабліва педагагічнага профілю. Так, у 1926/27 навучальным годзе з 14 педагагічных тэхнікумаў на беларускай мове працавала 10, яўрэйскай — 3, польскай — 1. Выкладанне прадметаў у сельскагаспадарчых тэхнікумах удалося беларусізаваць на 63 працэнты, сельскагаспадарчых школах — на 67, прафшколах — на 60, рабфаках — на 69 і толькі ў Беларускім дзяржаўным універсітэце — пакуль што на 31 працэнт. Цалкам вялося выкладанне прадметаў на беларускай мове ў Магілёўскай савпартшколе першай ступені і такой жа школе другой ступені ў Віцебску, ва ўсіх пунктах па ліквідацыі непісьменнасці і ў школах для малапісьменных, што абслугоўвалі беларускае насельніцтва, у першых групах (г. зн. у першы год навучання) школ павышанага тыпу і школах рабочай моладзі.

Станоўчыя зрухі прыкметна абазначыліся і на ўсіх астатніх напрамках беларусізацыі. Паўнапраўнай гаспадыняй уваходзіла беларуская мова ў тэатры, навуку, новымі цікавымі творамі папаўнялася мастацкая літаратура, шырокім фронтам вялося вывучэнне гісторыі і культуры беларускага народа, значна павялічылася ўдзельная вага беларусаў у складзе кіруючых работнікаў партыйнага, савецкага, прафсаюзнага і камсамольскага апаратаў. Ужо ў 1927 годзе з агульнай колькасці членаў мястэчковых саветаў дэпутатаў працоўных беларусаў было 53,2 працэнта, яўрэяў — 40,5, палякаў — 2,2, вялікаросаў — 2,5, гарадскіх адпаведна — 45,1, 30,6, 2,5 і 14,5 працэнта. Праўда, гэта было значна ніжэй за ўдзельную вагу беларусаў у агульнай колькасці насельніцтва рэспублікі. Недастатковае прадстаўніцтва беларусаў у мястэчковых і гарадскіх саветах тлумачылася тым, што ў гэтых тыпах рассялення людзей усё яшчэ нізкі працэнт прыпадаў на карэнных жыхароў рэспублікі. Затое намнога лепш былі прадстаўлены беларусы ў больш высокіх эшалонах улады і органах кіравання.

«...У ПОСПЕХАХ... ШМАТ НАДВОРНАГА І ПАКАЗНОГА»

З задавальненнем адзначаючы першыя пазітыўныя зрухі ў ажыццяўленні палітыкі беларусізацыі, дзяржаўныя і партыйныя кіраўнікі, а разам з імі і многія прадстаўнікі навуковай і мастацкай інтэлігенцыі не пакідалі заяўляць, што рэспубліка стаіць толькі на пачатку гэтага гістарычнага шляху. Даволі крытычна на ход вырашэння данай праблемы глядзеў першы сакратар ЦК КП(б)Б В. Кнорын, заяўляючы, што ў "посьпехах беларусізацыі вельмі шмат надворнага і паказнога, што прымушае прыходзіць да вываду, што беларусізацыя яшчэ далёка не пусьціла тых глыбокіх каранёў, якія нам патрэбны". Неабходна, каб яна ўвайшла ў быт і культуру. Арганізацыйнымі метадамі беларускую мову можна навязаць апарату, але толькі не шырокім масам. Выступаючы за тое, каб кожны актыўны партыец ведаў беларускую мову, В. Кнорын разам з тым лічыў, што "перавод на беларускую мову партработы толькі тады будзе пасьпяховым і дасьць патрэбныя вынікі, калі беларуская мова будзе ўваходзіць у рабочыя масы праз усе шчыліны яго культурнага абслугоўваньня". А гэта якраз і адсутнічала на практыцы. Больш-менш належным чынам яно было арганізавана толькі ў саюзе працасветы, дзе 60 працэнтаў усіх форм масавай культработы і 75 працэнтаў гурткоў было пераведзена на беларускую мову, а ў саюзе ж савгандальслужачых першы паказчык раўняўся 25 працэнтам, медсанпрацы — 9, чыгуначнікаў — 8, сувязі — 4. Беларуская мова пакуль што недастаткова гучала ў дакладах на агульных сходах у працоўных калектывах, у сферы гандлёвага абслугоўвання людзей.

Да падзей, што адбываліся ў нацыянальным жыцці Беларусі, як заходняга фарпосту СССР, павышаную цікавасць праяўляў партыйны цэнтр у Крамлі. Далёка не ўсё, што праводзілася па лініі беларусізацыі, падабалася яму. І на гэта меліся сур'ёзныя прычыны. На пачатку 30-х гадоў у ідэалагічнай працы партыі, афіцыйным друку ўсё больш папулярным станавіўся тэзіс аб непазбежнасці зліцця культур і моваў савецкіх народаў у ходзе будаўніцтва імі, як тады пісалася, светлага, самага шчаслівага ў свеце камуністычнага грамадства. У сувязі з гэтым ідэя беларусізацыі ўжо не магла мець такой падтрымкі ў партыйных органаў, як гэта назіралася на яе пачатку. З цягам часу самыя шчырыя прыхільнікі гэтай ідэі сталі разглядацца бальшавіцкай партыяй як варожыя савецкай уладзе асобы. Камуністы рабілі ўсё, каб узяць цалкам пад свой кантроль палітыку беларусізацыі, гвалтам адхіліўшы ад кіравання ёю тых дзяржаўных дзеячаў, якія вельмі аддана служылі нацыянальнай ідэі.

ДУБІНА «НАЦДЭМАЎШЧЫНЫ»

Вялікую шкоду нацыянальнай ідэі нанесла разгорнутая ў канцы 20-х гадоў па ініцыятыве ЦК КП(б)Б барацьба з уяўнымі, надуманымі беларускімі нацыянальнымі дэмакратамі, якія нібыта лічылі сваёй мэтай адарваць БССР ад СССР, паставіць яе на шлях капіталістычнага жыцця, зблізіць з буржуазным Захадам. У такіх умовах беларусізацыя ўжо не магла надалей з'яўляцца магістральным напрамкам нацыянальнай палітыкі, хаця і працягвала, нягледзячы на ўсе перашкоды, рабіць пэўны ўплыў на ўсе бакі жыцця ў рэспубліцы, праўда, у значна меншых маштабах. Беларусізацыю нельга было адмяніць прыняццем якога-небудзь дзяржаўна-партыйнага нарматыўнага акта, як гэта было зроблена з аб'яўленнем яе ў ліпені 1924 года афіцыйнай палітыкай. А нельга было адмяніць таму, што ідэю беларусізацыі падтрымлівалі ўсе пласты беларускага народа, справядліва бачачы ў ёй надзейны сродак свайго нацыянальна-культурнага адраджэння. Партыя вынайшла і вельмі "эфектыўна" выкарыстала зусім іншыя метады выключэння беларусізацыі са сваёй нацыянальнай палітыкі, навязаўшы іх дзяржаве, а галоўнае — рэпрэсіўным органам. На сумленні апошніх ужо на пачатку барацьбы з "нацдэмаўшчынай" дзесяткі пакалечаных лёсаў самых адданых беларусізацыі людзей. Асаблівы спад у іх дзейнасці назіраўся пасля таго, як зацюканы частымі выклікамі ў ЦК КП(б)Б і несправядлівымі абвінавачваннямі 4 лютага 1931 года скончыў жыццё самагубствам галоўны ідэолаг беларусізацыі, акадэмік Беларускай акадэміі навук Усевалад Ігнатоўскі.

Як толькі з боку рэспубліканскіх дзяржаўных і партыйных органаў паслабіўся інтарэс да беларусізацыі, з іх "лёгкай рукі" пачалася барацьба з "нацдэмаўшчынай", адразу ж і на месцах, на прадпрыемствах і ва ўстановах актывізавалася супраціўленне беларускаму нацыянальнаму Адраджэнню, ізноў усплыў на паверхню, стаў ходкім любімы дарэвалюцыйны тэзіс чыноўнікаў рускай адміністрацыі на Беларусі аб грубасці мовы яе народа. Па гэтай прычыне, заяўлялася, беларускую мову людзі вывучаюць і будуць вывучаць толькі па прымусу. Пачалі здарацца выпадкі пераводу службовага справаводства з беларускай мовы на рускую. Усё часцей на ёй сталі праводзіць партыйныя, прафсаюзныя і камсамольскія сходы, пленумы і канферэнцыі. Прычым самі кіраўнікі дазвалялі сабе перабіць выступленне таго, хто пачынаў гаварыць па-беларуску.

«АДРЭЖЦЕ МНЕ ПАЛАВІНУ ЯЗЫКА...»

Выкліканыя барацьбой з "нацдэмаўшчынай" цяжкасці ў ажыццяўленні палітыкі беларусізацыі гатовы былі выкарыстаць і прадстаўнікі некаторых груп інтэлігенцыі, хаця ва ўсе часы і ва ўсіх народаў яна знаходзіцца на правым флангу нацыянальна-культурнага адраджэння. Моцнае супраціўленне аказваў і прафесарска-выкладчыцкі склад вышэйшых навучальных устаноў, што магло надзвычай ускладніць справу беларусізацыі. Асабліва ўпарціўся ёй педагагічны калектыў Гомельскага лесатэхнічнага інстытута. У час правядзення летам 1931 года месячніка генеральнай праверкі беларусізацыі прафесар гэтай навучальнай установы Баканаў заявіў наступнае: "...выключайце з партыі, абвяшчайце вымову, а беларускай мовы вывучаць не буду" і нават ухіліўся ад праверкі.

У першую чаргу прафесары і выкладчыкі імкнуліся пасеяць непавагу да беларусізацыі сярод студэнтаў небеларускага паходжання. Магчыма гэта і паслужыла падставай для Міхайлы Грамыкі, каб у сваёй п'есе "Віно бушуе" стварыць абагульнены вобраз такога студэнта з ліку рускіх, якія стаялі на вялікадзяржаўных пазіцыях. Абяцаючы і надалей карыстацца толькі рускай мовай, гэты студэнт заяўляе: "А я гавару, нічога вы са мной не сделаеце, не хачу і не хачу. Адрэжце мне палавіну языка, а я ўсё роўна другой палавінай буду гаварыць па-рускі і зачоты здаваць". Стварэнне такога вобраза будзе некалі выкарыстана як падстава для абвінавачвання М. Грамыкі ў нацыяналізме. У. Галубок, разглядаючы пытанні стылю беларускай савецкай драматургіі, убачыць у гэтай п'есе "самы яскравы выпад супраць палітыкі камуністычнай партыі ў нацпытанні", спробу даказаць, "што асновы безкультур'я і цемнаты прыносяцца ў БССР прышлымі людзьмі".

Многім зразумела, што падарваць, моцна запляміць ідэю беларусізацыі можна будзе і рознага роду лявацкімі перагібамі. У гэтых мэтах сям-там адкрыта заяўлялася аб забароне карыстацца рускай мовай пры звароце ў партыйныя, дзяржаўныя ўстановы, гаспадарчыя органы. Былі выпадкі, калі з партыі выключалі найлепшых ударнікаў працы толькі за тое, што яны складалі свае дагаворы на сацыялістычнае спаборніцтва на рускай мове. Усё гэта, з аднаго боку, штучна распальвала канфлікты паміж беларуска- і рускамоўнымі людзьмі, а з другога — давала магчымасць прадстаўнікам улады, не зацікаўленым у поспехах беларусізацыі, рабіць захады па яе свядомым стрымліванні, а не — дык і па ўчыненні ўсемагчымых рэпрэсій супраць яе найбольш актыўных змагароў.

Моцна нашкодзіла беларусізацыі, самой ідэі беларускага нацыянальнага Адраджэння распачатае супраць гэтага цкаванне ў агульнасаюзным друку, пераважна партыйным. На ўсялякую крытыку партыйныя і дзяржаўныя органы рэспублікі адразу ж рабілі адпаведныя захады, часта больш суровыя і жорсткія, чым гэта патрабавала сама сітуацыя. У выніку з кожным годам беларусізацыя губляла свой уплыў на культурна-нацыянальныя працэсы і ўжо да сярэдзіны 30-х гадоў знікла са старонак афіцыйнага друку, прыйшла ў заняпад. Па віне сталінскай камандна-бюракратычнай сістэмы адна з самых сур'ёзных у XX стагоддзі спроб беларускага Адраджэння правалілася.

* * *

Ад другой паловы 30-х гадоў пачалося амаль суцэльнае пяцідзесяцігоддзе планамернага размывання нацыянальнага патэнцыялу беларускага народа. У такіх умовах вельмі мала хто адважваўся пісаць і гаварыць пра міжваенную беларусізацыю. Яна нават не згадваецца ў такіх капітальных працах, як двухтомная "Гісторыя БССР" (1958, т. 2), пяцітомная "Гісторыя БССР" (1973, т. 3), "Беларуская Савецкая Энцыклапедыя". Тэрмін "беларусізацыя" вярнуўся да нас з пачаткам "гарбачоўскай перабудовы", якая паспрыяла ўзнікненню новай чарговай хвалі беларускага нацыянальна-культурнага Адраджэння XX стагоддзя. У падзеях сённяшняга дня вельмі багата паралеляў з першай беларусізацыяй, таму яна заслугоўвае самага глыбокага вывучэння. Усё лепшае, што было набыта нашымі людзьмі ў адбудове нацыянальнага жыцця ў 20-я — першую палову 30-х гадоў, не падлягае забыццю, павінна служыць высакароднай справе Адраджэння, на шляху якога цяпер больш цяжкасцяў, непрыступных бар'ераў, чым у любым з папярэдніх перыядаў.

Леанід ЛЫЧ.

Заканчэнне.
Пачатак у №№ 14-15.

ЧАС І ЛЁС

ЧОРНЫЯ СКРЫЖАЛІ ФЁДАРА ПЕТРАЧЭНКІ

У 1933 годзе 28-гадовую мінскую настаўніцу Марыну Тарасаву-Петрачэнка выклікалі ў НКУС. І калі на акуратна прыбраным стале следчага Марына заўважыла том са збору твораў У. І. Леніна, следчы, злавіўшы яе погляд, узяў кнігу ў рукі, адкрыў і, паднёсшы да вачэй Марыны, моўчкі паказаў пальцам: тут чытайце: "Петрачэнка Ф. І., нарадзіўся ў 1875-м, дэпутат ІІ Дзяржаўнай думы ад Віцебскай губерні, правы селянін, былы прыдворны паштальён..."

Фёдар Петрачэнка нарадзіўся ў 1875 годзе ў вёсцы Дуброўніцы Віцебскай губерні Невельскага павета. Незадоўга да гэтага бацька Фёдара, селянін Ігнат Петрачэнка, атрымаў хутар. Месца было балоцістае, на горцы лес, у якім вадзіліся мядзведзі. Ігнат быў працавіты: асушыў балота, пракапаў канавы... З'явілася сенажаць. Гаспадар пабудаваў калодзеж, непадалёку хату, лазню і хлеў для жывёлы. Высек лес, выкарчаваў пні і, збудаваўшы невялікі дзягцярны заводзік, стаў гнаць дзёгаць.

Тут, на хутары, нарадзіліся ў Ігната чацвёра сыноў. Адзін з іх — Фёдар. Атрымаў у спадчыну ад бацькі працавітасць, гаспадарлівасць. Але меў прыкметную цягу да навукі...

Фёдар Петрачэнка паступае ў народнае вучылішча і паспяхова яго заканчвае. Па дасягненні ўзросту ў 1893 годзе прызываецца на службу. Служыць прыдворным паштальёнам у Пецяргофе. Узмоцнена займаецца самаадукацыяй, вывучае правы і пасля заканчэння службы, здаўшы экстэрнам экзамены, атрымлівае юрыдычную адукацыю ў Пецярбургскім універсітэце.

Вяртаецца на хутар ужо з жонкай. Іх першая дачка Ганна памірае зусім малой. А дачка Марына нарадзілася ў 1905 годзе. Фёдар Ігнатавіч вяртаецца з руска-японскай вайны Георгіеўскім кавалерам. Неўзабаве з сям'ёй ён пераязджае ў Полацк.

У 1907 годзе Ф. Петрачэнка выбіраецца членам ІІ Дзяржаўнай думы. У Думе прымыкае да правых, уваходзіць у камісію дапамогі беспрацоўным. Выступае, у прыватнасці, па аграрнаму пытанню. Фрагмент адной з яго прамоў цытуе пазней У. Ленін у рабоце "Аграрная праграма сацыял-дэмакратыі ў першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў": "Вазьміце Петрачэнку (Віцебская губерня). Ён пачынае з таго, што "да смерці будзе абараняць цара і айчыну". Правыя апладзіруюць. Але вось ён пераходзіць да пытання аб "малазямеллі". "Колькі гутарак ні вядзіце, — гаварыў ён, — другога зямнога шара не створыце. Давядзецца, значыць, гэтую зямлю нам аддаваць..."

Кастрычнік 17-га... Служачыя Полацкай земскай управы, памешчыкі едуць за мяжу. "Пакінуць радзіму я не магу, няхай будзе, што будзе", — сказаў Фёдар Ігнатавіч. Застаўся. Ахоўваў управу з усёй маёмасцю да прыходу бальшавікоў. У 1918 годзе яго арыштавалі, але праз некалькі тыдняў выпусцілі. Фёдар Ігнатавіч прыйшоў дадому, узяў сваіх малодшых дзяцей і паехаў з імі на хутар.

Незадоўга да гэтага ён аддаў Марыну на трохгадовыя педагагічныя курсы ў Невелі, неўзабаве пераўтвораныя ў тэхнікум, якія яна скончыла ў 1926 годзе і атрымала назначэнне ў горад Субіш Пскоўскай вобласці. Але, выпадкова даведаўшыся, што там работы няма, не паехала, вярнулася на хутар. Потым яна пачала працаваць настаўніцай у вёсцы Шарстова за восем кіламетраў ад хутара. Там Марына пазнаёмілася з работнікам НКУС Тарасавым і выйшла за яго замуж. Разам з мужам пераехалі ў Бабруйск, а пазней — у Мінск.

У 1929 годзе да іх у госці зазірнуў знаёмы чэкіст і між іншым расказаў, што на мяжы з Літвой арудаваў небяспечны, хітры шпіён, якога ўсё ж такі злавілі, прозвішча яго Петрачэнка.

Неўзабаве ў сям'ю Тарасавых прыходзіць пісьмо аб тым, што Фёдара Ігнатавіча, які жыў з сям'ёй на хутары, арыштавалі. А праз некаторы час Марына атрымала пісьмо з Комі АССР ад маці: у 1933 годзе і да Тарасавых дабраліся. У тым годзе Тарасаў праходзіць чыстку ў партыі. Яму прапаноўваюць развесціся з жонкай, дачкой кулака, ворага народа. Яго выключаюць з партыі. А ў 1939 годзе абвінавачваюць у "няправільным вядзенні следства", арыштоўваюць і высылаюць на Поўнач, услед за "небяспечным шпіёнам" Петрачэнкам. Марына застаецца адна з двума дзецьмі. З цяжкасцю трымаецца на працы. Камісія за камісіяй. У віну ёй ставіцца то бацька, то муж.

У гады вайны Марына Фёдараўна дабіраецца да Тамбоўскай вобласці, дзе працуе зыхавальніцай у дзіцячым доме. У 1944 годзе вяртаецца ў Мінск і працуе настаўніцай. Тарасаў, з пачатку вайны знаходзячыся ў лагерах, дабіваецца дазволу пайсці на фронт. Даходзіць да Берліна. Узнагароджаны ордэнам Славы. Памірае ў 1946 годзе ад сардэчнага прыступу.

А Фёдара Петрачэнкі ўжо даўно няма ў жывых. У 1929-м яго сям'я, таксама высланая на Поўнач, знаходзілася за 150 кіламетраў ад яго. Але Фёдар Ігнатавіч, прайшоўшы 150 кіламетраў, дабраўся да родных зусім хворы, прысеў на пянёк і падышоўшай жонцы паспеў толькі сказаць: "Трымайся!"

Такая гісторыя жыцця беларускага селяніна, члена ІІ Дзяржаўнай думы, Георгіеўскага кавалера, былога прыдворнага паштальёна Федара Ігнатавіча Петрачэнкі.

Ігар КУЗНЯЦОЎ.

Дабрачынная арганізацыя з Галандыі "Чэркін" перадала ў мінскую гімназію № 61 бібліятэку кніг на англійскай мове. Больш за 800 кніг сабралі дзеці Галандыі для сваіх мінскіх равеснікаў. Кнігі прывёз Цэнтр міжнародных сувязей.

НА ЗДЫМКУ: гімназісты знаёмяцца з кнігамі з Галандыі.

Фота Мікалая ПЯТРОВА.

СУСТРЭЧА Ў «СЬВІТАНКУ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Зараз з прыходам дэмакратыі, якая дае права чалавеку на іншадумства, на альтэрнатыву, на рэалізацыю свайго таленту, сваіх магчымасцяў, народная медыцына атрымала поўнае права на сваё поле дзейнасці пад кантролем дзяржавы. Афіцыйная медыцына таксама ўжо пачынае згаджацца, што ёсць моманты ў хворага чалавека, калі медыкі не ў стане яму аказаць тую ці іншую дапамогу і тут патрэбна дапамога з боку народнай медыцыны. Таму многія медыкі ўжо не так адмоўна і катэгарычна ставяцца да народных лекараў. Тым больш (як вядома з гісторыі), што навуковая медыцына выйшла менавіта з народнай медыцыны. Сваё разуменне значнасці афіцыйнай навуковай медыцыны маюць і сапраўдныя народныя лекары: устанавіўшы хваробу, якую яны не змогуць вылечыць, абавязкова пасылаюць хворага да медыка-спецыяліста. Хоць ёсць яшчэ, на жаль, і такія, што не прызнаюць народнае лекарства і знахарства, таксама, як і ёсць выпадкі шарлатанства з боку некаторых прадстаўнікоў народнай медыцыны. Сёй-той, скончыўшы нейкія курсы, не маючы ад прыроды дару лячэння, называе сябе народным лекарам і цягне з людзей грошы, не прыносячы ніякай карысці.

Сустрэча ў "Сьвітанку" паказала, што ёсць сапраўдныя народныя лекары і сапраўдныя спецыялісты медыцыны, якія аб'яднанымі намаганнямі могуць рабіць добрую справу, дапамагаючы людзям перасіліць сваю немач, выжыць у такі складаны сённяшні час. І гэтымі спецыялістамі ў Латвіі з'яўляюцца беларусы Любоў Міронава і Сяргей Кузняцоў.

Любоў Міронава вядомая не толькі беларускай дыяспары Латвіі, аб ёй пастаянна піша мясцовая рускамоўная і латышская прэса, яна часты госць на латвійскім радыё і тэлебачанні.

Нарадзілася Л. Міронава ў адной з вёсак Івацэвіцкага раёна на Брэстчыне на Вялікдзень, адразу пасля ваеннага ліхалецця. І, мусіць, не выпадковасць яе нараджэнне ў святы дзень. Маючы моцную біяэнергетыку ў руках, яна спалучае сваё лячэнне з малітвай Божай перад іконамі з запаленымі свечкамі. Дапамагаюць ёй лячыць таксама старадаўнія беларускія знахарскія сродкі і рэцэпты, атрыманыя Л. Міронавай у спадчыну ад сваіх продкаў. Знахарства ў сям'і Любові Іларыёнаўны перадавалася па жаночай лініі ад прабабулі да бабулі, ад бабулі да маці, ад маці — ёй самой. Калі жыла ў Беларусі, сама не спрабавала лячыць, а толькі прыглядалася, слухала, як гэта робіць маці. У Латвію Л. Міронава трапіла амаль што выпадкова. У 1975 годзе прыехала ў Рыгу да стрыечнай сястры ў госці, убачыла цікавы прыгожы з спічастымі вежамі храмаў старажытны горад, і не захацелася беларускай дзяўчыне вяртацца дамоў. Уладкавалася тут на працу на электралямпавы завод. Днём працавала, а ў вольны час неафіцыйна займалася лекарскай практыкай — лячыла сваіх сяброў і знаёмых.

А вось калі Латвія вызвалілася ад таталітарнай сістэмы і стала незалежнай дэмакратычнай дзяржавай, тут было дазволена выйсці з падполля народнай медыцыне. У гэты час Любоў Іларыёнаўна вырашыла цалкам аддаць свае веды і талент лекаркі людзям. Для большага ўдасканалення яна пайшла вучыцца на прафесійныя курсы народнага лекарства, а таксама скончыла курсы масажыста мануальнай тэрапіі, класічнага масажу і атрымала ліцэнзію на права прыватнага лячэння.

Вось ужо 3 гады як яна прынята ў Асацыяцыю народных лекараў Латвіі і вядзе штодзённы прыём, дапамагаючы людзям вызваліцца ад такіх хвароб, як неўралгія, астма, язва страўніка, захворванні скуры, імпатэнцыя і інш. Яна знімае праклёны, нагаворы, робіць дыягностыку захворванняў. Ля яе кабінета ў беларускім таварыстве заўсёды чарга. Лечыць яна не толькі беларусаў, а ўсіх, хто да яе звяртаецца. Прыязджаюць да яе як з розных месцаў Латвіі, так і з Расіі, Польшчы, Германіі, Галандыі, Італіі і нават Амерыкі. Хто не можа сам прыехаць, то яго фатаграфію прывозяць родзічы, і па ёй і рэчах хворага яна дапамагае пазбавіцца ад немачы хворым. Штодзённа людзі нясуць Любові Іларыёнаўне кветкі, пішуць лісты падзякі за дапамогу. Сама Любоў Міронава вельмі добры і шчодры чалавек, дапамагае ўсім, хто да яе звяртаецца, і не толькі як лекарка, але і як фундатар, і ў першую чаргу дапамагае Рыжскай беларускай школе. Любіць дзяцей і з сваёй шасцігадовай унучкай Алісай яна пастаянны і пачэсны госць на ўсіх вечарынах гэтай школы. Радуецца, што ў яе ёсць Аліса — яе будучая паслядоўніца, якая ўжо ў 3 месяцы адчула ў сваіх ручках моцную біяэнергетычную сілу, а зараз, гледзячы на бабулю, таксама ўжо робіць дыягностыку захворвання.

Сяргей Кузняцоў нарадзіўся ў 1961 годзе ў Рызе, але радавод яго ідзе з Гомеля. У Рызе ён скончыў сярэднюю школу з англійскім ухілам, дзякуючы чаму вольна валодае англійскай мовай. Роднай мове навучыўся ад бабулі, калі падчас канікулаў ездзіў да яе ў Гомель. Менавіта там ён прачытаў першыя беларускія кніжкі, а "Каласы пад сярпом тваім" У. Караткевіча зрабілі глыбокі ўплыў на яго і абудзілі нацыянальную свядомасць. Адданы справе адраджэння беларушчыны ў Латвіі, ён адзін з першых заснавальнікаў і першы старшыня Латвійскага таварыства беларускай культуры "Сьвітанак". Ужо шмат гадоў і да сённяшняга часу ён нязменны старшыня рады таварыства. Але гэта яго толькі грамадская дзейнасць, а галоўная справа і праца — медыцына. Скончыўшы медыцынскі інстытут, а потым абараніўшы доктарскую дысертацыю, ён поўнасцю аддаўся навуковай працы ў галіне анкалогіі, і яна прынесла немалы плён. Працуючы ў Рызе ў добра вядомай у навуковым свеце лабараторыі БІАЛАТ, ён стаў аўтарам многіх выпрацаваных ім лекаў для прафілактыкі і лячэння рака. Сяргей Кузняцоў аўтар 120 навуковых артыкулаў і шэрагу кніг на латышскай, расійскай, англійскай ды нямецкай мовах у галіне лячэння анкалагічных захворванняў. Ён двойчы названы ў дзесятцы лепшых даследчыкаў рака ў Еўропе, лаўрэат міжнародных прэмій за распрацоўку унікальных метадаў прафілактыкі і лячэння рака, з'яўляецца сябрам Амерыканскай асацыяцыі хіміятэрапіі і Нью-Йоркскай акадэміі навук.

Зараз наш малады вучоны актыўна ажыццяўляе мэты Міжнароднай асацыяцыі падтрымкі хворых на рак, працуе над новымі лекамі і вядзе прыём хворых. У свае 36 год Сяргей Кузняцоў на ніве навукі зрабіў даволі шмат. Аддаючы многа часу навуковым распрацоўкам у лабараторыі, Сяргей Юр'евіч многа калясіць па свеце. Ён удзельнік міжнародных навуковых канферэнцый ды сімпозіумаў у Японіі, Кітаі, Тайландзе, Францыі, Англіі, Канадзе, ЗША і іншых дзяржавах.

Нягледзячы на сваю занятасць не толькі навукай, лячэннем і кансультацыямі хворых, але і сваімі сямейнымі абавязкамі бацькі (у яго растуць цудоўныя дзеткі — дачушка Галя 13 год і сынок Іванка 8 год), Сяргей Кузняцоў знайшоў час і на гэту сустрэчу.

Сустрэча ў "Сьвітанку" з гэтымі двума вядомымі лекарамі атрымалася даволі цікавай і карыснай для прысутных.

Любоў Міронава апавядала пра сябе, пра тое, якія хваробы яна лечыць, ад якіх яна можа збавіць, як да яе можна запісацца, калі прыйсці на прыём і што патрэбна ўзяць з сабой (соль, ваду і інш.). А Сяргей Кузняцоў таксама расказаў пра сябе, пра працу над новымі лекамі, пра віды анкалагічных захворванняў і іх прафілактыку, пра найноўшыя сродкі лячэння рака, выпрацаваныя вучонымі, пра тое, куды звяртацца па дапамогу таму ці іншаму пацыенту. Абодвум удзельнікам сустрэчы задаваліся бясконцыя пытанні, на якія адразу атрымлівалі адказы. Зала была поўная людзей, і дыялог паміж лекарамі і прысутнымі цягнуўся чатыры гадзіны. Нават пасля заканчэння афіцыйнай сустрэчы людзі не разыходзіліся, чыталі і бралі з сабой інфармацыйныя лісткі, якія былі спецыяльна падрыхтаваны на стэндах, глядзелі відэазапісы з тэлеэкрана.

Нашых лекараў Любоў Іларыёнаўну і Сяргея Юр'евіча добра ведаюць у Латвіі, але, магчыма, пра іх мала хто ведае ў самой Беларусі ці іншых дзяржавах. Для тых, хто захоча больш падрабязна даведацца пра іх у перапісцы, ці нехта захоча зрабіць сустрэчу з нашымі лекарамі ў сваім горадзе, мы просім пісаць на наша таварыства на іх прозвішча.

S. Kuznecovs (або L. Mironova)
LBKB "Svitanak"
Slokas iela, т. 37.
Riga-7. LV — 1007 LATVIJA

Вячка ЦЕЛЕШ.

Инна (Михалина) БУЙЛО

ПО ПРОЙДЕННЫМ ДОРОГАМ

Из Радейкова (здесь нам очень плохо жилось, и Стася очень сильно заболела дифтеритом, чуть не умерла) мы переехали в Одровонж, рядом с местечком Вишнево. Одровонж — это питомник редких растений. Отец должен был охранять этот питомник. Он находился на опушке леса, почти парка. На одной из полян стоял белый двухэтажный дом, куда на лето приезжал граф, и чуть поодаль стоял небольшой деревянный домик, где жили мы. Нам, детям, здесь нравилось. Нравилось все вокруг дома. Он был обсажен каштанами, за домиком прудик. Недалеко от домика проходила дорога в местечко Вишнево. Она была обсажена липами и каштанами, с другой стороны — красивый, чистый лес, за ним небольшая река (названия ее не знаю). Заповедник был обнесен высоким забором, и там цвели розы и другие необычные кустарники. Некоторое время мы жили одни среди этой красивой природы. Но в один прекрасный день в белый дом приехали люди. Мы увидели девочку и мальчика — своих ровесников. Это приехал управляющий графа Одинец с женой и четырьмя детьми. Старшая дочь Елена подружилась со Стасей, младшая Зося (она умерла от аппендицита) — с Косточкой, младшая Янина подружилась со мной, а мальчик Янек — друг Эдику. С их приездом нам стало веселей. Это были культурные люди, но в глуши они не гнушались нашим обществом. Я часто ходила к Янине, и мы играли в куклы. Был уже 1908 год. Летом мы ходили на речку. Это было очень живописное место.

На взгорке был парк с редкостными деревьями, похожий на лес. На его опушках было много шиповника и еще какие-то кустарники с душистыми темными цветами. Спускались мы к речке по чудесному пригорку, усеянному ромашкой, смолкой, душистым горошком, чебрецом. Нам был интересен каждый цветок. У речки мне вспоминались сказки Косточки о царевне Лебеди, мне казалось, что она должна быть на этой речке, которая змейкой уплывала куда-то вдаль. По вечерам мы ходили гулять по парку. Всегда я и Янина шли впереди, а старшие сестры — сзади. Мы обычно делали крюк вокруг "палаца", т. е. белого дома. На Новый год Одинцы пригласили нас на елку. Я тогда впервые увидела елку. Какая была изумительная эта елка! Мы, дети, не могли глаз оторвать, а потом, взявшись за руки, ходили вокруг нее и что-то, кажется, пели. Потом нам давали конфеты. Это был незабываемый праздник. Но мы недолго жили в Одровонже. Нужно сказать, что здесь очень болела мама и я. У мамы была какая-то сыпь на теле, и Стася каждый вечер натирала ее. Я болела плевритом с высокой температурой, и были сильные боли под лопаткой. Я не могла вздохнуть, помню, что Стася все ночи просиживала у моей кровати и растирала спину керосином, отчего мне было легче дышать. Милая, милая Стася. У нас в комнате были только две кровати. На одной спала Косточка, на другой Стася, мы трое — на полу, на овчинных тулупах, в которых были миллиарды блох, и они не давали спать. Стася часто брала меня к себе на кровать, но спать вдвоем было неудобно, т. к. кровати были узкие.

Мы с грустью прощались с Одровонжем. Иринево, куда мы переехали, было очень пустынное место. Оно принадлежало, кажется, тому же графу. Это был фольварк с деревянным домом, большим скотным двором для овец-мериносов, маленький скотный двор для батраков и сенной сарай. Напротив дома — огород с забором, обсажен липами. Дом имел одно крыльцо, большие сени с лестницей на чердак. Сени с земляным полом. По одну сторону жили мы, там была передняя с русской печкой, затем залка и спальня, которую перегородили двумя шкафами. В темном углу спали девочки, в светлом — отец и мама, а мальчики — в зальчике. Я спала на одной кровати со Стасей. Нам здесь жилось очень тяжело. Отец был учетчиком на кирпичном заводе, расположенном в трех километрах от нашего дома. Отец ежедневно туда ходил, ему было это очень тяжело, т. к. у него болели ноги (вены) и был хронический бронхит. Он сильно кашлял. Зарплату он получал 70 рублей в год, несколько мешков ржи и картошки (броварки). У графа был винокуренный завод и потому сажали специальный сорт картошки — очень вкусный. Мы, дети, были дома. Мама требовала, чтобы Стася и Косточка шли работать поденно к графу. Но они были гордыми и не шли. Хотя дома был голод. Они занимались самообразованием. Надо сказать, что азы грамоты сестры постигли в Барсуковине. Стася, кажется, зиму прожила у какой-то старушки в Воложине и там одну зиму посещала народную школу, а Косточка в Барсуковине несколько месяцев ходила в сельскую школу в близлежащей деревне. Я азы постигла под руководством мамы. Учила она меня по польскому молитвеннику. Я очень боялась этих занятий, т. к. она за ошибки била по лицу. Один раз так ударила меня по носу, что я залила кровью весь молитвенник. Но осуждать я ее не могу, тогда был такой стиль воспитания. В старости она очень страдала от того, что жестоко нас била.

В Иреневе мы стали старше, и нужно было думать, что с нами делать. Стася и Косточка не хотели идти в батрачки к помещику. Отец Стасю устроил "ахмістрыняй" к какой-то помещице. Она уехала, моя любимая Стася. Как я плакала, как осиротела. У Косточки так сложилась жизнь: она начала писать стихи, много занималась самообразованием, много читала. Отец каким-то образом завел знакомство с белорусами, стал выписывать белорусскую газету "Наша нива", и даже в Вишневе решили ставить пьесу. Отец учил даже какую-то роль из этой пьесы.

Косточка любила читать "Нашу ниву" и однажды решила послать туда свое стихотворение, но не решилась сама его подписать. Помню, очень просила подписать Эдика, он согласился. И какая была радость, когда в газете "Наша нива" она увидела свое стихотворение напечатанным. С тех пор она поверила в свой талант и стала писать стихи и на польском языке. Косточка была очень живая, энергичная, способная, умная, очень много читала.

В Вишневе на развилке была большая гора, вернее курган, на котором стояли громадные кресты. С одной стороны курган осыпался — там был желтый песок, и оттуда сыпались человеческие кости, черепа. Говорили, что холм насыпан после войны со шведами, что это братская могила. От кургана местечко делилось надвое. С одной стороны — церковь, почта, дом доктора Крашевского, несколько деревянных домиков, утопающих в сирени, и костел с плебанией, дальше шла обычная деревня. С другой стороны холма были маленькие деревянные домики, где жили разные чиновники. Однажды летом Косточка пошла в костел, и на обратном пути ей захотелось пить. Она зашла в домик с деревянным заборчиком близ дороги, обсаженный сиренью. Ее встретила приятная пожилая женщина, дала напиться, и они разговорились. Женщина сказала, что у нее есть дочь, у которой такие же золотистые косы, что она сейчас в Вильно, но скоро должна приехать. Она пригласила Косточку заходить к ней, обещала познакомить ее со своей дочерью, которую зовут Владя. Косточка стала заходить к новой знакомой, и она даже давала ей уроки французского языка. Вскоре приехала Владя, они познакомились и очень подружились. Владя была цветущая, с румяным лицом, и две золотые толстые косы украшали ее плечи. Это знакомство изменило жизнь Косточки. Владя, узнав о трудной жизни нашей семьи, предложила Косточке уехать с ней в Вильно в качестве учительницы. Там Косточка познакомилась с Янкой Купалой, Теткой и другими белорусскими писателями.

Ещё в Одровонже Эдик бегал в Вишнево к какому-то студенту, летом он его готовил в городское училище. И вот в один прекрасный день отец попросил у управляющего лошадь и повез Эдика в Ошмяны. Были опасения, что Эдик не выдержит экзамены, но он выдержал и поступил в училище. Витю отец устроил в народное училище для мальчиков. Была там церковноприходская школа, куда принимали девочек, но меня не взяли, т. к. я "католичка". Проходя мимо этой школы, я всегда завидовала девочкам, которые гурьбой в перемену выходили на крылечко. Отец устроил меня к даме, бывшей графской бонне, которая сняла домик из двух комнат в Вишневе. Жила она с матерью и частным образом учила детей. Было нас у нее человек 10. Мы учили один день польский язык, а другой день русский. Учеба сводилась к чистописанию и четырем действиям арифметики. У меня был хороший почерк, и моей обязанностью было писать всем ученикам первую строчку чистописания и несколько примеров по арифметике. Здесь я познакомилась с девочкой Геней Тартылло. Жила она в Вишневе по другую сторону кургана в деревянном домике с двумя комнатами. Геня была старше меня и очень красивая: классические черты лица, чудесные глаза. Я с ней очень подружилась. Она жила с мамой и братом Фредиком, которому было лет 10. Второй брат, уже взрослый, учился на ксендза. Отец от них ушел и жил где-то в другом городе. Старшая сестра Гени была женой управляющего, у которых служил мой отец. Однажды учительница спросила, умею ли я вязать. Я сказала: да. Хотя вязала очень плохо. Она дала мне деньги, сказала, чтобы я купила два клубка ниток и связала ей кружева. Я была в ужасе, что не выполню этого задания (я вязала очень медленно), но мне повезло, приехала Стася. Она не ужилась с помещицей, потому что не умела унижаться, выслуживаться, хитрить. Стася была гордая, умная и правдивая. Я снова почувствовала ее ласку, заботу, но мама была очень недовольна, и жизнь Стаси в доме стала очень тяжелой. Здоровье имела слабое, покашливала и еще заболела рожей. Родители устроили ее к еврейкам-портнихам в Вишневе учиться шить. Она училась всего несколько месяцев, но была талантлива, как и отец, все быстро усваивала и вскоре стала всех нас обшивать. В это время Косточка написала, чтобы Стася приехала в Вильно. Она уехала, где они с Косточкой и Владей жили бедственно — почти голодали.

НА ЗДЫМКУ: Міхаліна БУЙЛО з бацькам Антонам Аляксандравічам. Віцебск, 1919 або 1920 год.

Працяг. Пачатак у № 15.

САЛІГОРСКАЯ ШКОЛА КЕРАМІКІ

Ужо некалькі гадоў, як у Салігорску зарадзілася свая школа керамікі. Яе заснавальнікам стаў выпускнік мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педінстытута Мікалай Пратасеня. У гарадскім Цэнтры дзіцячай творчасці арганізаваў ён гурток керамікі, вырабіў ганчарны круг і падрыхтаваў неабходную тэхнічную базу. Разам з дзецьмі ездзіў у творчыя экспедыцыі па раёнах Беларусі, вядомых развіццём ганчарнага промыслу. Па крупінках збіралі вопыт і выкарыстоўвалі яго ў сваіх работах.

Неўзабаве ў Мікалая з'явіўся аднадумца і памочнік Аляксандр Кірычак. Пакінуўшы працу на шахце, ён перайшоў у Цэнтр дзіцячай творчасці, дзе гурток керамікі ўжо пераўтварыўся ў студыю "Скарбніца". Мікалай выкладае студыйцам скульптурную кераміку, а Аляксандр — ганчарную. Аляксандр, напрыклад, практычна адрадзіў амаль страчанае мастацтва абварной керамікі і паспяхова працуе ў гэтым напрамку. А многія выхаванцы студыі "Скарбніца" ўжо выйшлі ў вялікае жыццё, прысвяціўшы яго педагогіцы ці занятку керамікай. Так майстры-энтузіясты з Салігорска стварылі сваю школу керамікі і ўносяць свой уклад у развіццё традыцыйнага народнага мастацтва.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: салігорскія майстры керамікі Мікалай ПРАТАСЕНЯ (злева) і Аляксандр КІРЫЧАК; кераміка Аляксандра КІРЫЧАКА.

Фота аўтара.

НАТАЛЕННЕ ЭНЕРГІЯЙ АД КУЛЬТУРЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— Я не магу адказаць на гэтае пытанне, гэтак жа, як і не ведаю, каго люблю больш — тату ці маму, але ў прынцыпе мае схільнасці мяняюцца ад сезона да сезона. Так, два сезоны назад я сыграў усе канцэрты Рахманінава, потым — усе канцэрты Бетховена, у будучым сезоне збіраюся сыграць Баха, затым звярнуся да французскай музыкі потым можа быць Пракоф'еў...

— *Вы такі пераменлівы толькі ў музыцы?*

— Не, я ўвогуле ва ўсіх праявах жыцця аднолькавы...

— *Вам больш падабаецца іграць з аркестрам ці аднаму?*

— У кожным выступленні ёсць свая прывабнасць, але цяпер на сусветным рынку рэзка скарачаецца колькасць сольных канцэртаў, і гэта вельмі сумна, таму што самая прыгожая музыка напісана для сольнага выканання.

— *Наколькі сёння аб'ектыўнае судзейства на міжнародных конкурсах?*

— На жаль, можна гаварыць, што міжнародная конкурсная мафія апляла ўвесь свет. Удзел у журы міжнароднага конкурсу рэзка павышае рэйтынг як выканаўцы, так і члена журы. А таму, каб сюды трапіць, скарыстоўваюцца любыя сродкі — грошы спонсараў, сувязі... На жаль, цяпер на конкурсах вельмі неаб'ектыўнае судзейства, надзвычай вялікую ролю адыгрывае гомасексуальны бок пытання, калі сексуальная арыентацыя ўвогуле вырашае кар'еру. Гэта тэндэнцыя прасочваецца ва ўсім свеце. І калі раней такія рэчы неяк утойваліся, то сёння гэта ўсё вылучаецца, і да нас, нармальных людзей, якія гэтага не разумеюць, ставяцца як да недачалавекаў. А ў выніку прэміі атрымліваюць тыя, хто гэтага не варты, і зусім не за свае музычныя таленты.

— *Якія музычныя конкурсы сёння каціруюцца вышэй за ўсё?*

— Па прызавому фонду, безумоўна, вышэй за ўсё каціруецца конкурс Ван Кліберна. Аб'явіў конкурс свайго імя Іва Пагарэліч, на ім была ўсяго адна прэмія, затое сто тысяч долараў, конкурс з вельмі высокім прызавым фондам ёсць у Аўстраліі.

— *Як сёння выглядае музычны табель аб рангах па гамбургскаму рахунку?*

— Што тычыцца вызначэння сапраўднасці талентаў, то ў музыкантаў тут усё вельмі суб'ектыўна, уласна, як і ўсюды. Адзін пасля канцэрта скажа: "Піяніст іграў геніяльна". Другі ацэніць яго выканаўчае майстэрства: "Горш няма куды". А хто мае рацыю? Намаляваную карціну можна аддаць эксперту, кніга застаецца на паперы, фільм — на плёнцы. А музыка? І хто можа ўпэўнена сказаць, што меў на ўвазе музыкант, калі іграў канцэрт, ці кампазітар, калі яго пісаў? Нас усё жыццё вучылі, што славутая тэма другой часткі сёмай сімфоніі Шастаковіча — прыгавор гітлерызму, а цяпер аказваецца — сталінізму.

— *Шастаковіч быў лаўрэатам сталінскай прэміі...*

— Сталін проста не лічыў музыкантаў за людзей, таму ён у 1948 годзе размазаў Шастаковіча, а ў 1955-м даў яму ж сталінскую прэмію. Калі Ціхан Хрэннікаў гаворыць, што ў сталінскія часы ён выратаваў музыкантаў ад знішчэння, я думаю, ён злёгку прыхарошвае рэчаіснасць. Справа не ў яго абароне, а ў тым, што не было каманды зверху. А была б каманда правесці чыстку сярод музыкантаў — і ляцелі б галовы піяністаў і скрыпачоў гэтак жа, як галовы Меерхольда, Таірава і мільёнаў іншых. Таму гамбургскі рахунак тут вельмі цяжкі. Шукаць аб'ектыўных адносін да свайго калегі сярод музыкантаў — тое ж самае, што паспрабаваць знайсці ваду ў пустыні.

— *Як, на ваш погляд, складваюцца адносіны паміж музыкантамі і тымі, хто пры ўладзе?*

— Сёння шырока вядомае вызначэнне, якое даў інтэлігенцыі Ленін, што ж тычыцца ўзроўню культуры самога Ільіча, то ён не змог нават разабрацца, якую санату слухаў: гучала "Аўрора", а ён вырашыў, што гэта была "Апасіяната"... Сталін культуру знішчаў фізічна. І Ленін, і Сталін, і Хрушчоў, і Брэжнеў, і Гарбачоў былі дрымуча бескультурнымі людзьмі: яны з мукамі два разы ў год хадзілі на канцэрты да 7 Лістапада і 1 Мая, з нецярпеннем чакаючы, калі можна будзе выйсці ў кулуары і пачаць святкаваць па-сапраўднаму...

— *У час свайго мінулага візіту ў Мінск вы сказалі, што расійская піяніская школа гіне. Ваша меркаванне за гэты год не змянілася?*

— Нічога пазітыўнага, на жаль, не адбылося. Самае сумнае, што нашы геніяльныя дзеці са спісу "новых імёнаў", якім па 10—12 гадоў, ужо цяпер глядзяць толькі на Захад і чакаюць моманту, каб эмігрываць. З аднаго боку, гэта вельмі крыўдна, з другога — вінаваціць іх нельга, таму што незапатрабаванасць жудасная, прафесура ў кансерваторыі ў нас атрымлівае трэць належнай ім мізэрнай зарплаты, а праца за мяжой прыносіць грошы. Але вучыць расійскіх музыкантаў няма каму, уявіце сабе зборную па баскетболу, трэнер якой тры месяцы працуе з італьянцамі, тры месяцы трэніруе японцаў, тры месяцы — французаў, а потым на пару тыдняў прыязджае папрацаваць з расійскай зборнай. Думаю, што гэтак жа справы ідуць і ў Беларусі.

— *Як сёння ідуць справы з Законам аб ахове сумежных правоў, які быў прыняты ў многім дзякуючы вашым намаганням?*

— Закон гэты быў прыняты яшчэ ў 1993 годзе, аднак, як у нас завядзёна, увесь гэты час ён проста не працаваў. Цяпер жа створана Усерасійскае таварыства па абароне сумесных правоў, гэта значыць, правоў выканаўцаў, мэта якога — дапамагчы выканаўцам атрымаць грошы за іх працу. Паколькі я тры гады змагаўся за нашы архівы, я згадзіўся заняць пасаду яго старшыні.

— *Што пачуюць мінчане ў наступным годзе?*

— Мне гаварылі, што ў вас выдатны камерны аркестр, можа быць, сыграем Баха...

Вераніка ЧАРКАСАВА.

<u>*З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ*</u>

АДКРЫЦЦЁ ВЯДОМЫХ І НЕВЯДОМЫХ ГІСТАРЫЧНЫХ АСОБАЎ

Літаратура — якраз тая прастора, дзе цяжка і часам немагчыма правесці мяжу, падзяліць прафесіі, кола зацікаўленняў. Беларускае прыгожае пісьменства не выключэнне. Літаратуразнаўца Навум Перкін быў яшчэ і выдатным празаікам. Літаратурныя крытыкі Міхась Тычына, Яўген Лецка і Пятро Васючэнка пісалі альбо пішуць мастацкую прозу. Што ўжо казаць пра Алеся Адамовіча, выдатнага руплўца і ў крытыцы, і ў прозе, і ў публіцыстыцы. Прыклады можна доўжыць. Ужо трыццаць ці каля трыццаці гадоў працуе ў беларускай літаратуры крытык Алесь Марціновіч. Першыя публікацыі адносяцца да 1966 года. З таго і пазнейшых гадоў — рэцэнзіі на кнігі Мішы Малочкі, юнака, які так і застаўся ў літаратурнай гісторыі юнкорам, Сяргея Дарожнага "Выбраныя вершы", Уладзіміра Паўлава "Светацені"... Рэцэнзуючы творы сучаснай беларускай літаратуры, Алесь Марціновіч выйшаў з часам на прастору больш шырокіх літаратурна-крытычных жанраў. У беларускіх, ды і маскоўскіх часопісах з'явіліся артыкулы, творчыя партрэты, агляды, у якіх малады тады крытык дбайна пашыраў і гістарычную прастору ўласных даследчыцкіх зацікаўленняў, а ў апошнія гады адна за другой (і гэта толькі з 1990 года!) выйшлі з друку кнігі Алеся Марціновіча — "Далучанасць", "Пад небам вечнасці", "Дарога ў запаветнае", "Сувязь", "Шляхам праўды", "Дзе ж ты, храм праўды?"... Руплівасць зайзросная, вартая ўвагі. І чытача, і ўважлівых крытыкаў.

Але ўсё больш упэўнена і настойліва Алесь Марціновіч цярэбіць яшчэ адну дзялянку. Літаратурны крытык настойліва даследуе, вывучае і папулярызуе гісторыю Бацькаўшчыны. Спярша да чытача прыйшла краязнаўчая кніжачка А. Марціновіча "Ля Каменкі бруістай", прысвечаная родным і знаёмым аўтару мясцінам. І вось — новая сустрэча з гісторыка-публіцыстычнай працай пісьменніка: у выдавецтве "Юнацтва" выйшла яго кніга "Зерне да зерня". У падзагалоўку — выразнае тлумачэнне: "Гісторыя ў асобах". А на пачатку зборніка — два эпіграфы. Не магу ўстрымацца, каб не прывесці іх абодва:

Пачнём збіраць зярно
к зярняці,
Былое ў думках ўваскрашаць,
Каб быт на новы лад пачаці
І сеўбу новую пачаць.

Гэта — з Купалы.

А вось "як" Ключэўскі выводзіць літаратара на шырокую дарогу спазнання Беларусі, выводзіць следам за Алесем Марціновічам уважлівых і чуйных чытачоў: **"У кожнага пакалення могуць быць свае ідэалы, у майго свае, у вашага іншыя, але шкада тое пакаленне, у якога няма ніякіх"**. Што тут каменціраваць высокія словы, адно карціць найхутчэй задацца пытаннем: каго ж у героі, у ідэалы сённяшняму пакаленню прапануе Алесь Марціновіч? Пад вокладкай "анталогіі зярнят" сабраны жыццяпісы Рагнеды, Усяслава Чарадзея, Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Войшалка, Ананія, Міколы Гусоўскага, Барбары Радзівіл і яшчэ дваццаці чатырох нашых суайчыннікаў.

Размясціўшы нарысы ў хаэнагічна-ўзроставым, калі можна так сказаць, парадку, Алесь Марціновіч з ім абраных зярнят выбудоўвае своеасаблівы падручнік гісторыі. Падручнік, у якім асобнымі параграфамі паўстаюць расповяды пра славутых, выдомых, ды і не вельмі вядомых, але і не меней славутых сыноў і дачок Беларусі. Кніга — выдатны дапаможнік у вывучэнні даўніны, у пазнанні беларускай мінуўшчыны.

Станоўчыя бакі зборніка "Зерне да зерня" навідавоку. Піша Алесь Марціновіч займальна, біяграфію знакамітых суайчыннікаў выкладае згодна з яе гістарычнымі адмецінамі. Праўда, прачытаўшы кожны з нарысаў, задаешся і такім пытаннем: а наколькі арыгінальны пісьменнік у раскрыцці славутых гістарычных постацяў? Безумоўна, працей тут адказаць на гэта пытанне ў дачыненні да нарысаў пра Варвару Кашавараву-Рудневу, Апалінара Гараўскага, Міхаіла Башылава, Іосіфа Гузікава, Аляксандра Казарскага, Пелагею і Кацярыну Азарэвіч. Славутыя ў той альбо іншай галіне, яны ў меншай ступені шырока вядомыя. У меншай ступені даследаваны і растыражыраваны іх жыццёвыя і творчыя біяграфіі. І ў дачыненні да згаданых постацяў Алесь Марціновіч больш арыгінальны, больш разняволены. Мажліва, з большай свабодай дапускае домысел, узбагачаючы прыгожымі, рознакаляровымі фарбамі, здавалася б, і нічым не вызначальныя штрыхі біяграфіі. З цікавасцю чытаюцца старонкі эсэ пра мастака, кніжнага афарміцеля Міхаіла Башылава. Раней ведаў пра гэтага суайчынніка толькі з сціплай кніжачкі Аляксандра Капусціна. Дакладней — з аднаго з нарысаў гэтага зборнічка, выдадзенага колькі гадоў назад у Жлобіне. Міхась Башылаў — фігура ў справе ілюстравання кніг унікальная. Лёс нашага суайчынніка цесна пераплецены з лёсам вялікага пісьменніка Льва Талстога. А Леў Жамчужнікаў расказаў пра Башылава наступнае: "Ён быў таленавіты ва ўсім і адукаваны выдатна, разбіраўся ў многіх навуках, ведаў некалькі моў, жывапіс, скульптуру, архітэктуру, разьбу па дрэву, іграў на раялі, што пажадаеце, чытаў ноты, як кнігу, цудоўна спяваў і да ўсяго гэтага быў далікатны, добры і сумленны чалавек". І ўсе гэтыя якасці, уласцівасці характару, рысы жыццёвай і творчай біяграфіі Башылава Алесь Марціновіч здолеў раскрыць. Фактычна нарыс пра мастака скампанаваны, па-майстэрску склеены так, што з яго, на яго глебе магла б узрасці цудоўная дакументальна-мастацкая аповесць. Будзем спадзявацца, што Алесь Марціновіч збярэцца да гэтай працы. Безумоўна ж, расповяд пра мастака вымагае і знаёмства зрокавага з ім. Выявы Башылава ў часе, для вечнасці, не засталося. Але ж ёсць яго работы. Дарэчы, да месца былі б яны і ў кнізе Алеся Марціновіча "Зерне да зерня". Увогуле падобную літаратуру проста неабходна выдаваць з ілюстрацыямі.

(Заканчэнне на 8-й стар.).

Трыццаць гадоў творчай дзейнасці галоўны рэжысёр Гомельскага абласнога драматычнага тэатра Уладзімір Караткевіч адзначыў спектаклем "Пунсовыя ветразі" — сто трынаццатым па ліку. Галоўныя ролі ў ім сыгралі маладыя акцёры-студыйцы тэатра.

НА ЗДЫМКАХ: фрагмент са спектакля; у ролі АСОЛЬ артыстка тэатра-студыі студэнтка II курса Акадэміі мастацтваў Віялета САРВІРАВА.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

<u>«ОСКАР» В. РОЎДЫ</u>

ЛЕПШЫ СЯРОД 20

З харавым "Оскарам", двума залатымі кубкамі і адным дыпломам вярнуўся ў Мінск з Германіі з Другога міжнароднага конкурсу харавых калектываў у Дармштаце народны артыст Рэспублікі Беларусь дырыжор Віктар Роўда. Хор Беларускай акадэміі музыкі атрымаў безагаворачную перамогу сярод 20 калектываў Еўропы ў трох намінацыях: духоўная музыка, мужчынскі хор, вялікі змешаны хор.

Яўген Казюля нарадзіўся ў 1936 годзе ў Мінску. Працаваў майстрам аўтарамонтнай вытворчасці, інжынерам праектнага інстытута. Больш за дваццаць год працуе фотажурналістам (газета "Голас Радзімы" і Беларускае інфармацыйнае агенцтва БЕЛТА). Член Саюза журналістаў і фотаклуба "Мінск". Удзельнік шэрагу выстаў у Беларусі і за мяжой.

Яўген КАЗЮЛЯ:

«МОЙ ДАР — ПРОСТЫМ ЛЮДЗЯМ»

Пра фотаработы Яўгена Казюлі, размешчаныя ў гасцёўні Галубка, што ў Траецкім прадмесці ў Мінску, сам аўтар кажа: "Прапануемая выстава — мой сціплы дар усім простым людзям". Пазнаёміўшыся з экспазіцыяй, у гэтым сапраўды пераконваешся. Галоўная тэма работ — беларуская глыбінка і яе жыццё, крыху архаічнае, нетаропкае, шчырае і разважлівае. Нават пры першым поглядзе на творчасць Яўгена Карпавіча бачная яе выразная філасафічнасць, якая непазбежна прысутнічае і ў пейзажах, і ў партрэтах, і ў жанравых замалёўках. Аднак, на маю думку, у шэрагу найбольш яскравых пацвярджэнняў таго — серыя "Шлях да святыні". Людзі, маладыя і старыя, мужчыны і жанчыны нясуць крыжы ад самых маленькіх, у руках дзяцей, да вялізнага крыжа, што трымаюць на спінах дужыя вяскоўцы. Ва ўсіх іх нейкі сканцэнтраваны, нават адлучаны выгляд. Першая думка, якая прыходзіць, — пра Хрыста, яго крыж і ўзыходжанне на Галгофу і пра тую цяжкую ношу, што выпадае несці ў жыцці простым людзям.

Экспазіцыя пакідае ўражанне, што пячатка суму і выпрабаванняў ляжыць увогуле на ўсёй зямлі Беларусі. На здымках мала бесклапотных, вясёлых твараў. Серыі "Вясковыя замалёўкі", "Палессе", "Зямля і людзі" — вельмі каларытныя, жывапісныя, але і нібы пад флёрам самоты, нават асуджанасці.

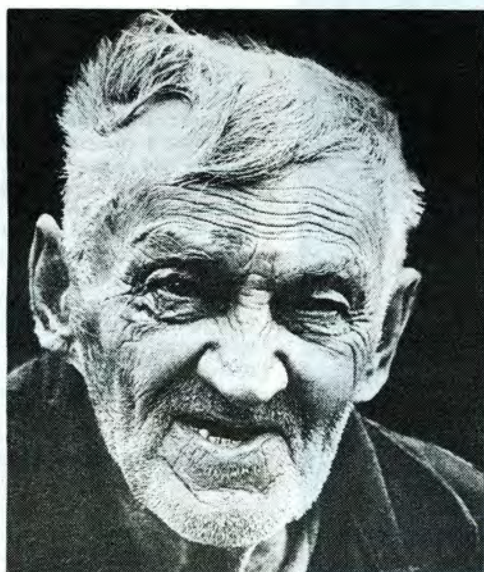
Цёплае пачуццё пакідаюць зробленыя майстрам пейзажы. Кожны з іх — не проста прыгожая, вытанчаная карцінка, што ўжо само па сабе нямала, але паўнавартасны яркі вобраз з непаўторнай экспрэсіяй, сэнсам і адметнасцю.

Усе работы Яўгена Казюлі незалежна ад жанру, у якім зроблены, шчымліва лірычныя і добрыя. Яны прымушаюць хоць на нейкае імгненне спыніць наш бясконцы, марны бег, каб убачыць карані сваёй зямлі, а разам з тым і ўласныя. Нездарма, і гэтая кранаючая выстава названа ім — "Вытокі".

Галіна УЛІЦЁНАК.

НА ЗДЫМКАХ: Я. КАЗЮЛЯ. "Шлях да святыні"; "На ростані"; "Сівыя гады"; "Вытокі".

АДКРЫЦЦЁ ВЯДОМЫХ І НЕВЯДОМЫХ ГІСТАРЫЧНЫХ АСОБАЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.).

З цікавасцю чытаецца і нарыс пра балярын Азарэвіч. Як гэта прыемна, калі і праз многія дзесяцігоддзі, праз стагоддзі ўжо даходзіць памяць пра, здавалася б, нікім не занатаваныя лёсы. Дарэчы, нарыс пра Пелагею і Кацярыну Азарэвіч успрымаецца асаблівым яшчэ і ў іншым кантэксце. Майстры сцэны з часу мінулага як быццам самі і гавораць юнаму чытачу: з юнацтва, з маленства жывіце свабодай напоўніцу. Але — свабодай творчасці, адкрытасці, шчырага і вольнага па духу жыцця. Калі чалавек моцны, дзеяздольны, энергічны. Калі ён гарыць захопленасцю, калі жыццёвыя калізіі сваёй складанасцю ўсё ж не могуць затушыць полымя, цяпельца творчай душы, творчай асобы. Наўмысна падкрэсліваю гэтыя вось эмацыянальныя адмеціны, якія прасочвае і Алесь Марціновіч у лёсе сваіх персанажаў. Тым самым пісьменнік вырашае выхаваўчую задачу. Кніга адрасавана школьніку, падлетку перш-наперш. І пра гэта Алесь Марціновіч пастаянна помніць.

Іншая справа — нарысы, эсэ пра Рагнеду, Усяслава Чарадзея, Ефрасінню Полацкую, Саламею Пільштынову-Русецкую, яшчэ пра некаторых вядомых, славутых постаці айчыннай гісторыі. Пра Усяслава Чарадзея ёсць неблагая кніга Сяргея Тарасава ў папулярнай серыі "Нашы славутыя землякі". Дзве свае кнігі прысвяціў Ефрасінні Полацкай Уладзімір Арлоў. Саламея Пільштынова-Русецкая, мемуары якой не так даўно выдадзены па-беларуску, — гераіня невялікай кніжачкі Валянціна Грыцкевіча. Словам, у дачыненні да гэтых асобаў у Алеся Марціновіча добры падмурак, добрыя падказкі, па якому шляху ісці. Аўтар кнігі "Зерне да зерня" не спакушаецца адно толькі знаёмствам, а пасля і пераказам чужых адкрыццяў. Пісьменнік імкнецца распавесці пра знаёмыя ці, дакладней, знаёмыя дасканалу, сталаму, цікаўнаму чытачу раней апісаныя лёсы, па-мастацку белетрызуючы добра вядомыя калізіі і факты. Ці заўсёды гэта ўдаецца Алесю Марціновічу? Часам, здавалася б, пісьменнік мог быць вальнейшым (дзеля красы, займальнасці і прыцягнення чытачоў) у абыходжанні з шырока вядомымі акалічнасцямі, падзеямі, дэталямі. І ўсё ж аўтар "Зерня да зерня" не ідзе па гэтаму шляху. Напэўна, пісьменнік імкнецца вынайсці разумную мяжу паміж дакументальным і мастацкім характарамі апавядання. І сапраўды, перад юным чытачом, мажліва, як ні перад кім іншым, важна не сагрэшыць, не парушыць ісціну. І, як мне падаецца, Алесю Марціновічу гэта ўдаецца.

Ці ёсць да кнігі заўвагі? Паўтаруся, прэтэнзіі — як быццам ад юнага чытача-спажыўца. Бракуе "Зерню да зерня" адпаведнага паліграфічнага афармлення. У параўнанні з дзіцячымі выданнямі камерцыйнага выканання грунтоўная па змесце, важкая па ідэі праца Алеся Марціновіча значна прайграе. І што зробіш, аўтар у гэтым зусім не вінаваты.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні "Беларускі Дом друку". (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77). Тыраж 3 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 553. Падпісана да друку 14.4.1997 г. у 12.00. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.